

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут мистецтв
Кафедра духових та ударних інструментів

УДК [780.8:780.646.1] - 043.86:78(477.83)

СЕМОЧКО ОЛЕГ ІГОРОВИЧ

Кваліфікаційна робота

**ЕВОЛЮЦІЯ ТРУБИ В МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ЛЬВОВА
В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

на здобуття освітнього ступеня "Магістр"
зі спеціальності 025 Музичне мистецтво

Науковий керівник -
заслужений діяч мистецтв України,
кандидат педагогічних наук, професор
Цюлюпа Степан Данилович

Рівне - 2023

Семочко О. І. Еволюція труби в музичній культурі Львова в контексті європейської інтеграції: дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» / [наук. кер. – заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, професор Цюлюпа С. Д.]. – Рівне: РДГУ, 2023.

У магістерському дослідженні на основі ґрунтовного аналізу історичної мистецтвознавчої, культурологічної літератури прослідковується історичний шлях розвитку виконавської школи гри на трубі у Львові.

В науковій роботі аналізується наукова, методична, творча та педагогічна діяльність провідних представників львівської виконавської школи гри на трубі.

Рецензент: Буцяк Вікторія Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри гри на музичних інструментах Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИКОНАВСТВА НА ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТАХ В ЕВОЛЮЦІЙНІЙ ПРОЕКЦІЇ	
1.1. Історичні аспекти становлення та розвитку національного духового виконавства.....	10
1.2. Національна школа гри на трубі як феномен музичної освіти в Україні.....	20
Висновки до першого розділу	27
Розділ II. ЛЬВІВСЬКА ШКОЛА ГРИ НА ТРУБИ: ТРАДИЦІЇ ТА РОЗВИТОК	
2.1. Історичні передумови виникнення та розвитку львівської виконавської школи гри на трубі.....	29
2.2. Аналіз діяльності класу труби у початкових закладах освіти Львова	37
2.3. Аналіз діяльності класу труби у вищих закладах освіти Львова.....	46
Висновки до другого розділу	63
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми. Докорінні зміни в країні, жорсткі виклики сьогодення, процеси реформування усіх сфер життя з інтеграцією в європейський простір, диктують суттєві зміни у освітній галузі у напрямку її гуманізації, модернізації та подолання розриву між культурою, наукою та освітою, що вимагає якісно нового підходу до проблем навчання та розвитку підростаючого покоління.

Відродження національної культури й освіти у контексті духовного збереження та зміцнення культурно-освітньої самосвідомості тісно пов'язано із збереженням духовних цінностей, досягненнями педагогічної спадщини, минулого, вимагають від сучасної науки теоретичного переосмислення комплексу художніх цінностей, ґрунтовного наукового, педагогічного висвітлення багатовікового досвіду.

Науково- теоретична та практична необхідність звернення до проблеми вивчення музично-педагогічної та виконавської практики минулого та обґрунтування шляхів розвитку обумовлюється вимогою оновлення виховного процесу в закладах освіти, культурно-освітніх установах України.

В останні роки активізувались наукові пошуки в царині історії становлення та розвитку національного духовного мистецтва та музичної педагогіки. Незважаючи на існування суттєвого масиву історичних та мистецтвознавчих наукових досліджень, саме львівська виконавська школа гри на трубі не стала об'єктом пильної уваги науковців. Таким чином, виникає нагальна потреба у вивченні творчості видатних діячів українського духового музичного мистецтва, зокрема кращих представників львівської школи гри на трубі; необхідність популяризації трубного виконавства в Україні; узагальнення наукового досвіду в галузі історії розвитку школи гри на трубі в Україні в цілому, та в західному регіоні зокрема.

Вагомий доробок у вивченні історії становлення та розвитку духового виконавства в Україні належить науково-дослідницьким працям В. Апатського, В. Посвалюка, Р. Вовка, В. Богданова, П. Круля, І. Гишки, Р. Наконечного, Ф. Крижанівського, Ю. Василевича, К. Мюльберга, О. Плохотнюка, В. Громченка, А. Карпяка, В. Качмарчика, В. Носова, Ю. Рудчука, С. Цюлюпи, Я. Сверлюка, О. Мельника, П. Вакулюка, К. Посвалюка, Д. Олійника та інших.

Водночас, питання еволюції національного трубного виконавства, зокрема у Львові, майже не знайшли свого відображення у їх дослідженнях. Значні досягнення та багата історія національного трубного мистецтва вимагають ґрунтовного вивчення, здійснення порівняльного аналізу його характерних рис у різних історичних та соціально-економічних умовах, ретельного аналізу виконавської, педагогічної та науково-методичної діяльності кращих представників виконавської школи гри на трубі.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою вивчення творчості видатних діячів українського духового мистецтва, необхідністю популяризації львівської школи гри на трубі, узагальненні наукового досвіду в галузі історії розвитку духового мистецтва, зокрема у Львові.

Актуальність окресленої проблеми, її теоретична і практична значущість для підготовки майбутніх педагогів-музикантів, зумовили вибір теми магістерського дослідження: "Еволюція труби в музичній культурі Львова в контексті європейської інтеграції".

Зв'язок роботи з науковими планами. Магістерське дослідження входить до плану науково-дослідної роботи кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету і складає частину наукового напрямку "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя". Тему наукової роботи затверджено Вченою радою Рівненського

державного гуманітарного університету, протокол № 12 від 31.12.2022 року.

Мета дослідження: простежити еволюцію становлення та перспективи розвитку трубного виконавства в західному регіоні України, зокрема у Львові, як закономірного історичного процесу; поглибити і розширити загальний та музичний тезаурус поціновувачів духового виконавства.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено наступні **завдання:**

- розкрити джерела становлення виконавської школи гри на трубі у Львові
- визначити характерні риси трубної виконавської школи у Львові;
- висвітлити виконавську та педагогічну діяльність найвидатніших представників школи гри на трубі Львова;
- висвітлити сучасний репертуар для труби в педагогічній та виконавській практиці;
- проаналізувати основні завдання та мету проведення конкурсів і фестивалів духової музики у Львові.

Об'єкт дослідження – мистецтво гри на трубі в Львові: виконавські школи, сучасний репертуар, концертна, науково-методична та педагогічна діяльність.

Предмет дослідження – історичний розвиток школи гри на трубі в Львові і його конкретизація в діяльності кращих представників.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять праці провідних науковців у галузі історії розвитку українського виконавства на духових та ударних інструментах (В. Апатський, А. Карп'як, П. Круль В. Посвалюк, Ю. Рудчук, С. Цюлюпа); наукові розробки з питань історії розвитку духової музики (Я. Сверлюк, С. Цюлюпа, Р. Дзвінка та ін.); наукові дослідження в царині методики навчання гри на трубі (І. Кобець, М. Табаков, А. Жубр, В. Луб, В. Посвалюк, В. Швець, І. Гишка, Р. Наконечний);

Цікавими та корисними для нашого дослідження є наукові роботи, присвячені розгляду питань організації конкурсів виконавців на духових та ударних інструментах в Україні (В. Апатський, В. Посвалюк, С. Цюлюпа, Б. Жеграй).

Концепція дослідження спирається на застосування комплексу наукових **методів**, а саме: теоретично – естетичні; культурологічні; соціологічні і психологічні аспекти історичного підходу до явищ духового музичного мистецтва в Львові. Важливу увагу приділяється загально - науковим теоретичним методам, які спрямовані на розкриття теми, а саме: аналіз, порівняння, науковий опис, систематизація, узагальнення досліджених даних і типологічний, який пов'язаний з класифікацією та узагальненням індивідуальних характеристик різних педагогів - трубачів для відстеження спільних рис, притаманних трубній школі в Львові.

Наукова новизна: теоретичне значення одержаних результатів:

Магістерська робота є спробою узагальнення наукового досвіду в галузі історії розвитку духового мистецтва, зокрема трубного у Львові. Дослідження відкриває невідомі та несправедливо забуті імена видатних педагогів та виконавців на трубі, що відіграли істотну роль в музичній культурі м. Львова, зокрема, та всієї України загалом.

систематизовано:

- відомості про сутність, зміст та форми наукової та навчально-методичної діяльності кращих представників львівської школи гри на трубі;
- відомості про педагогічну та виконавську діяльність трубачів Львова;
- відомості про діяльність львівських трубачів у мистецьких спілках, гільдіях та в організації конкурсно-фестивального руху.

обґрунтовано:

- історичні шляхи становлення та розвитку виконавської школи гри на трубі в Львові.

Практичне значення одержаних результатів: Наукова робота дає корисний комплекс знань для самостійної роботи студентів у мистецьких закладах України, сприяє розширенню загального та музичного тезаурусу. Сформульовані у дослідженні основні положення, зроблені висновки, викладений фактичний матеріал можуть бути використані для розробки індивідуальних планів навчання здобувачів освітніх ступенів " бакалавр" та "магістр", оновлення змісту фахових навчальних курсів з інструментальної підготовки, зокрема, з історії духового виконавства, методики навчання гри на духових інструментах, створення методичних рекомендацій та наукових публікацій.

Організація дослідження. Дослідження відбувалося у три етапи протягом 2022 - 2023 років, згідно затвердженого календарного плану були зроблені наступні заходи з реалізації написання магістерської наукової роботи:

Перший етап.

На першому етапі (вересень-грудень 2022 р.) відбулось затвердження теми магістерського дослідження „ Еволюція труби в музичній культурі Львова в контексті європейської інтеграції”. Розроблено та узгоджено з науковим керівником структуру написання кваліфікаційної роботи згідно до нормативних вимог. На цьому етапі вивчався стан розробки даної проблеми в її теоретичному аспекті.

Була зібрана і проаналізована наукова історична, мистецтвознавча, педагогічна література з питань магістерського дослідження, визначені та сформульовані категоріально-понятійний апарат дослідження (об’єкт, предмет, завдання та методи дослідження). Узагальнено основні поняття визначеної

проблематики, написаний вступ та перший розділ магістерського наукового дослідження.

Другий етап.

На другому етапі відбулось редагування I розділу магістерської роботи. У березні 2023 р. на засіданні кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ відбувся звіт щодо написання I-го розділу, внесення виправлень і коректив, запропонованих членами науково-педагогічного складу кафедри. Впродовж квітня-вересня був написаний другий розділ магістерської роботи, відредаговані висновки до двох розділів та загальні висновки.

На **третьому етапі** був уточнений список використаних джерел та оформлені додатки наукової магістерської роботи, проведено редагування та оформлення наукового дослідження, визначені основні етапи презентації магістерського дослідження на захисті.

Апробація результатів дослідження. Положення та висновки магістерського дослідження обговорювалися на XV Міжнародній науково-практичній конференції та опублікована стаття у збірнику наукових праць "Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя" випуск №15, 2023, ст. 67-70.

Положення та результати магістерського дослідження доповідались та обговорювались на засіданнях кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Повний обсяг роботи складає 78 сторінок, з них 69 сторінок основного тексту. Список використаних джерел становить 60 найменувань.

РОЗДІЛ I

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИКОНАВСТВА НА ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТАХ В ЕВОЛЮЦІЙНІЙ ПРОЕКЦІЇ

1.1. Історичні аспекти становлення та розвитку національного духового мистецтва .

Динамічні та незворотні зміни, що відбуваються у всіх без винятку сферах соціального життя країни та людській свідомості, інтенсивний пошук шляхів формування особистості з високими моральними якостями, конкурентоспроможної та високоосвіченої, і пояснюють ту велику увагу, що приділяється в останні роки вивченню культурно-мистецьких процесів в Україні.

Духове виконавство як вагома та невід'ємна складова національного музичного мистецтва привертає увагу науковців та мистецтвознавців з огляду на його багату історію та потужний потенціал у вихованні підростаючого покоління.

Вивченню історичних питань становлення та розвитку духового виконавства в Україні присвячені багаточисельні мистецтвознавчі праці провідних вітчизняних науковців (В. Апатський, В. Богданов, В. Посвалюк); розвиток виконавства гри на трубі в Україні досліджували В. Посвалюк, С. Цюлюпа. Питання еволюції регіональних виконавських шкіл в Україні знаходяться в колі наукових пошуків. Надзвичайно цікавими та цінними для нашого магістерського дослідження є наукові роботи, виконані магістрантами кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, серед яких Д. Уразов "Діяльність Гільдії трубачів-професіоналів України в контексті загальноєвропейських тенденцій", О. Левчук "Труба в музичній культурі Хмельниччини в ХХ на початку ХХІ сторіччя", Ю. Ямелинець "Діяльність циклової комісії народної

інструментальної творчості (духові інструменти) Львівського фахового коледжу культури і мистецтв в мистецькому житті Львівщини", В. Яценік "Науково-методична та творча діяльність трубачів-професіоналів в контексті національної культури України", наукове дослідження, виконане магістрантом Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича Д. Мойсюком "Розвиток музичного виконавства на мідних духових інструментах" та ін.

Таке розмаїття наукових досліджень в царині духової музики свідчить про велику зацікавленість до означеної проблематики з одного боку, та про необхідність подальшого осмислення, узагальнення та систематизації історичних, методико-педагогічних матеріалів по даній тематиці, вивчення педагогічного досвіду провідних виконавців та педагогів-практиків.

Як ми знаємо, духові інструменти відносять до найбільш розповсюджених та найбільш древніх музичних інструментів. Тому свідченням є багаточисельні археологічні знахідки, які відносяться до часів палеоліту: первісні труби-раковини, флейти та архаїчні ударні інструменти, які первісні люди використовували як засіб зв'язку та спілкування, в магічних та релігійних обрядах тощо. Ці примітивні музичні інструменти виготовлялись переважно з природного матеріалу – кісток та рогів тварин, каменю, очерету, дерева.

У країнах Давнього Сходу популярними були різноманітні ріжки, труби, барабани, які використовували у воєнних походах, первісні дерев'яні духові інструменти звучали у храмах, при дворах вельмож, у побуті тощо.

У Древній Греції найбільш розповсюдженими були флейти Пана, стародавні гобої – авлоси та мідні труби довжиною біля одного метра – сальпінкси, які як сигнальні музичні інструменти використовувались під час воєнних походів. Ця труба володіла надзвичайною силою звуку, що дозволяло використовувати її як засіб зв'язку та оповіщення. Трубу-сальпінкс використовували і під час релігійних обрядів, в такому випадку її називали "священний сальпінкс". Грецькі виконавці на духових інструментах давали

публічні концерти, багато гастролювали, були учасниками Піфійських ігор, на яких змагались один з одним у майстерності володіння музичним інструментом.

У Древньому Римі надзвичайно популярними були так звані "благородні" дерев'яні духові інструменти – тібія, на яких виконувались класичні античні музичні твори та римські труби, кавалерійська труба літуус, букціна, труба дуктіліс, які виливались із бронзи та слугували музикантам римських легіонів.

У Середньовічній Європі на духових інструментах грали переважно бродячі музиканти – жонглери, шпільмани, менестрелі, мінезінгери. Улюбленим музичним інструментом лицарів-трубадурів (у Франції їх називали труверами) був мисливській ріг, який виготовлявся переважно із дорогоцінних матеріалів, а обов'язковим атрибутом хрестових походів та лицарських турнірів стала труба.

З плином часу, у церковну службу католицької церкви поступово стали вводиться різноманітні музичні інструменти, чільне місце серед яких належить духовим музичним інструментам, в тому числі трубам та тромбонам.

Період Відродження характеризується бурхливим розвитком виконавства на духових інструментах, що пояснюється удосконаленням конструкцій означених інструментів. До прикладу, в цей період відбувається хроматизація духових інструментів флейтового та язичкового типів, що значно розширило діапазон звучання та технічні можливості виконавців.

Історичний період Бароко – це новий "злет" духових та ударних інструментів, це період, коли відбуваються удосконалення духових інструментів, створення різноманітних видів духових інструментів за рахунок збільшення або зменшення їх розмірів – альтова флейта, басова труба тощо.

На зламі XVII-XVIII століть внаслідок збільшення розмірів язичкового дерев'яного інструменту шалюмо, виникає новий духовий інструмент кларнет, в процесі удосконалення мисливського рогу - натуральна валторна, що відіграє значну роль у розвитку духового виконавства з погляду на його історичну перспективу.

У Бароковий період зростає зацікавленість духовими інструментами з боку композиторів, які стали активно використовувати їх тембральні та технічні можливості – А. Скарлатті, Г. Шютц, який є автором вокально-інструментальних "духових симфоній", фундатор сольного інструментального концерту А. Вівальді, в творчому доробку якого тридцять дев'ять концертів для фагота з оркестром. Цей історичний період ще називають "золотою добою сольної труби", адже композиторами створюються глибокі за змістом музичні твори для труби (Г. Телеман, Й.С. Бах).

В Епоху Просвітництва, ідеали якого відображає стиль класицизму формується новий жанр сольного інструментального, в тому числі і духового, концерту що, безумовно, має великий вплив на розвиток духового виконавства.

У XIII столітті у Європі виникають перші об'єднання музикантів, так звані "музикантські цехи", привілейоване становище серед яких займають саме гільдії трубачів.

Подальший бурхливий розвиток духового виконавства пов'язаний з появою нових жанрів та музичних напрямів. Так, виникнення у XV столітті жанру сюїти, у XVI столітті опери та ораторії, а у XVII столітті суто інструментальних жанрів: камерного ансамблю, сонати та концерту дали поштовх для створення оркестру, в якому широко використовуються корнети (цинки), натуральні труби, тромбони, серпенти, флейти, крумгорни, картолі, фаготи. Саме цей період характеризується надзвичайною популярністю струнних та духових інструментів, які з плином часу зазнали удосконалення та стали основою сучасного професійного духового інструментарію. Так, на зміну продольній прийшла поперечна флейта, на зміну шалмею – гобой, бомбардам та поммерам – тромбон, мисливській ріг замінює валторна. До наших часів зберіглось ім'я німецького майстра з міста Нюрнберга, який першим виготовив тромбон - Ганс Ньойшел,

Найвищий розквіт духового виконавства спостерігається у XVIII столітті. Саме в цей період Л. Бетховен вводить малий склад симфонічного оркестру – дві

труби, дві валторни, дві флейти, два гобоя, два фагота. Дещо пізніше, на початку XIX століття виникає великий симфонічний оркестр. Цей період знаменується проривом у створенні нових духових музичних інструментів, більшість з яких використовується і в наш час. В зв'язку з цим, не можна не згадати ім'я видатного музиканта А. Сакса, який створив саксофон [32].

В Україні духові інструменти були розповсюджені ще в епоху палеоліту, а східні слов'яни використовували духові інструменти всіх трьох типів: амбушурні інструменти (труби, ріжки); стародавні ударні; інструменти флейтового типу (сопілки, продольні флейти, інструменти-праобрази української кувиди, різноманітні жалейки).

З історичних джерел відомо про розквіт у XI столітті держави Київська Русь, в якій духове виконавство досягло свого розквіту. Свідченням тому є фрески Софійського собору, на яких зображені придворні музиканти, які грають на струнних інструментах, флейтах та гобоях. Зауважимо, що духові інструменти того періоду були необхідним атрибутом народних свят, офіційних церемоній, військових походів тощо. Саме в цей період виникають професійні музиканти – скоморохи-дударі, які використовували різноманітні дерев'яні труби, дудки, зурни, сопелі.

У XV столітті українські виконавці на духових інструментах в більшості своїй знаходились при дворі багатих вельмож. В цей же період в Україні масово створюються полкові козачі оркестри, які складаються з 8-9-ти музикантів (труби, сурми, різноманітні пищалі та ударні інструменти).

У Києві при військовому корпусі ще в середині XV століття був створений духовий оркестр, при якому функціонувала музична школа, в якій навчали музиці дітей-сиріт, навчання в школі тривало п'ять років.

Першим навчальним закладом Києва, де здійснювалась професійна підготовка музикантів різного профілю, в тому числі і виконавців на духових інструментах, стала Києво-Могилянська академія, яка була відкрита у 1632 р., а

у XVII-XVIII ст. набула статусу одного з найбільших центрів просвітництва. Саме в цьому закладі навчалися відомі українські композитори М. Березовський, А. Ведель, знаний у всьому світі філософ, співак Г. Сковорода.

До XVIII століття в Україні найбільшою популярністю користуються різні різновиди сопілки - зубівка (або теленка), денцівка, дводенцівка, флюяра, кувиця або свиріль (подібна до флейти Пана), трембіта, ріг, сурма, труба, волинка, луска, очеретяна цівка та ін. [4].

У середині XVIII століття музичними осередками в Україні, де широко використовуються духові інструменти стають маєтки заможних панів А. Іллінського, А. Будлянського, М. Любомирського, К. Розумовського, С. Щенського-Потоцького Острожського. При дворах цих вельмож організуються духові оркестри, які приймають участь у сімейних святах, концертах, балах, урочистих прийомах, полюваннях тощо.

Надзвичайно популярними в ті історичні часи були рогові оркестри, які мали всі заможні пани: так чисельним роговим оркестром володів Кирила Розумовський, Галаган, поміщики Чуприна та Лопухін. В кожному невеличкому містечку існували полкові духові оркестри.

В рамках нашого дослідження маємо за мету більш ґрунтовніше зупинитись на розвитку духового виконавства Львова як міста, що завжди вирізнялось своїм стратегічним, адміністративним, політичним та культурним значенням.

У середині XVII століття духова музика процвітає у міських та січових церковних школах, при панських маєтках виникають музичні школи, в яких навчають майбутніх полкових виконавців. В цей час з'являються перші методичні збірки, направлені на підготовку виконавців на духових інструментах.

Історичні відомості тих часів дають нам право умовно розділити розвиток духового виконавства на три періоди: перший – від зламу XVII-XVIII ст. до вісімдесятих років XVIII ст. Цей період характеризується створенням духових та

рогових оркестрів у маєтках заможних магнатів; другий період – кінець XVIII-початок XIX ст.; третій період – від тридцятих років XIX ст. і до 1861 року, коли було скасовано кріпосництво, це період занепаду музичних виконавських колективів та капел.

На зламі XVI - XVII століть – цей історичний період знаменується розквітом в Україні музикантських цехів, так званих "братств", кожен з яких мав духовий оркестр або ансамбль і забезпечував музичний супровід практично всіх форм громадського життя. Перші такі музичні об'днання виникають у Кам'янці-Подільському, Львові, Степані на Волині, Києві, пізніше у Ніжині, Харкові, Чернігові. В ці цехи входили співаки та інструменталісти, які грали на духових та ударних інструментах, а також на народних інструментах. Члени цих братств грали на народних гуляннях, весіллях, хрестинах, сповіщали народ про надзвичайні події (пожежі, стихійні лиха, урочисті події), приймали участь у військових парадах та церемоніях. Репертуар музикантських цехів складали українські народні пісні, інструментальні п'єси народно-побутового характеру – гопак, горлиця, метелиця, гайдук, коломийка. Зауважимо, що існували та розвивались музикантські цехи, особливо на Західній Україні, виключно при підтримці католицької церкви, але виконавці виконували як релігійну, так і світську музику.

Цей історичний період характеризується створенням українськими композиторами цікавих творів, в яких досить активно використовуються духові інструменти, з'являються нові музичні жанри – інструментальні концерти, варіації та фантазії на українські народні теми, з'являються твори Д. Бортнянського та І. Лозінського. Саме ці композитори першими почали використовувати духові інструменти в якості сольних музичних інструментів [15].

XIX століття характеризується сплеском розвитку воєнної музики, що бере свій початок ще з козацьких військових оркестрів, відкриттям початкових

музичних класів при колегіумах та гімназіях, приватних музичних шкіл. Великий вплив на розвиток національного духового виконавства мало Російське Музичне Товариство, під патронатом якого організовувались концерти, гастролі, тематичні вечори, створювались музичні колективи, музичні школи, училища та консерваторії, в яких викладали кращі європейські музиканти-педагоги. Цей історичний період подарував світу імена талановитих виконавців на духових інструментах, серед яких К. Данилов, В. Клименко, Р. Поліщук, В. Яблонський, М. Адамов, Л. Могілевський та багато ін.

Дещо пізніше в Україні масово виникають осередки міського професійного духового виконавства, які стали називатись "братствами" або "цехами". На Західній Україні перші "цехи" виникли ще на початку XVI століття. Кожне таке товариство мало свій статут, свою початкову музичну школу, при братстві масово відкривались колегіуми, деякі з яких пізніше перейменували у академії. В таких навчальних закладах поряд з іншими предметами вивчали нотну грамоту, створювались інструментальні ансамблі та духові оркестри [15]. Самим знаменитим навчальним закладом того періоду стала Глухівська музична школа, яка випустила чимало талановитих виконавців.

Знаменною подією у музичному житті України стало відкриття у 1838 р. Галицького музичного товариства, під патронатом якого у Львові були відкриті музичні школа та музичний інститут. З часом такі музичні товариства були відкриті у Києві, Одесі, Харкові. Безумовно, відкриття таких музичних осередків позитивно вплинуло на розвиток професійного духового виконавства.

Не можна оминати увагою знакову для всіх українських музикантів подію – відкриття наприкінці XIX ст. у Києві фабрики по виготовленню музичних інструментів, на якій, в тому числі, виготовлялись і духові та ударні інструменти. Конкурувати з європейськими зразками вони не могли, адже якість цих музичних інструментів була не дуже високою, але, безумовно, це стимулювало розвиток та популяризацію духового виконавства в Україні.

На початку ХХ століття на базі музичних училищ у Києві, Одесі, Харкові відкриваються консерваторії, в яких учні на мідних духових інструментах навчаються три роки, а на дерев'яних – чотири роки. Лише з 1936 року навчання у вищих музичних закладах стало п'ятирічним, в цьому ж році при Київській консерваторії була відкрита аспірантура, в якій навчались і виконавці на духових та ударних інструментах.

У перші повоєнні роки в Україні значно активізується музичне життя, створюються багаточисельні симфонічні, духові, джазові, естрадні оркестри, відновлюють роботу симфонічні оркестри обласних філармоній та оперних театрів Києва, Харкова, Львова, Донецька, Одеси. Не випадково цей історичний період назвали "епохою відродження духових інструментів". В цей період у п'яти музичних вищих учбових закладах, тридцяти трьох музичних училищах та більше дев'яти сотень музичних шкіл навчаються в тому числі і учні-духовики.

У другій половині ХХ століття значно активізується концертне життя в країні. До України на гастролі приїжджають європейські виконавці-духовики, прославлені симфонічні, камерні, духові та естрадні оркестри, різноманітні камерні ансамблі, організовуються науково-методичні конференції, круглі столи, на яких виконавці та педагоги на духових інструментах діляться досвідом, методичними доробками тощо. Безумовно, це мало позитивний вплив на розвиток національного духового виконавства.

Поступово почали змінюватись уявлення виконавців та педагогів про якість звуковидобування, про технічні та виразні можливості духових інструментів. Значною подією для виконавців на дерев'яних духових інструментах стала відмова від інструментів німецької системи та перехід на інструменти французької системи. Українські виконавці на трубі отримали змогу оволодіти технологіями виконавства на трубах різних строїв та моделей, від

труби-пікколо до флюгельгорна, виконавці на тромбоні - оволодіти грою на альтовому тромбоні.

Певним показником рівня розвитку культурного життя країни є проведення різноманітних виконавських конкурсів та фестивалів, що є ваговою формою просвітницької діяльності. Саме такі виконавські змагання стають не просто " своєрідним трампліном для злету талановитого музиканта, а й ваговою формою діяльності, що істотно впливає на розвиток мистецтва, сприяє обміну педагогічним та виконавським досвідом, і, зрештою, слугує справі розвитку дружніх стосунків між народами різних країн" [44].

Безумовно, проведення конкурсів та фестивалів значно стимулює вітчизняних композиторів на створення нових музичних шедеврів. За роки незалежності в Україні значно зросла кількість різноманітних виконавських конкурсів та фестивалів всіх рівнів – від регіональних до міжнародних, що, безумовно, сприяє розвитку виконавської майстерності музикантів, популяризації національної школи гри на духових інструментах та композиторської спадщини, піднесення авторитету української виконавської школи на світову арену, а також, стає своєрідною "школою методичної майстерності" для методистів та педагогів-практиків.

1.2. Національна школа гри на трубі як феномен музичної освіти України.

На сучасному етапі Україна переживає черговий етап національного відродження. Пожвавлюється інтерес до музичного мистецтва, до вивчення історичних шляхів розвитку музичної культури, що вимагає довготривалого та вдумливого вивчення та опрацювання.

В попередньому параграфі ми докладно висвітлили історичний шлях становлення та розвитку національного духового виконавства, вагоме місце в якому належить виконавській школі гри на трубі. В рамках нашого магістерського дослідження вважаємо за необхідне більш детально розглянути еволюцію розвитку вітчизняної школи гри на трубі.

З історичних джерел відомо, що труба пройшла довгий еволюційний шлях. Спочатку використовували натуральної труби виключно як сигнальний інструмент, пізніше виконавці на трубі почали приймати участь у святкових та ритуальних заходах своїх громад, у X столітті з'явилися знайомі нам європейські зразки труб, які використовували майже три століття.

Наприкінці XIII століття з'явилися різновиди труб, які відрізнялись по висоті звучання: дискантові, тенорові, альтові та басові, тобто високі, середні та низькі. Ці труби слугували музикантам аж до XIX століття, коли був винайдений "вентильний механізм", що спричинило заміну натуральних труб на хроматичні in A, in B, in C.

Лише у XX столітті з'явилися різновиди труб, що користуються і в наш час великою популярністю: труба in C, що дозволяє виконувати твори у високих регістрах, труба in B, звук якої є більш м'яким та об'ємнішим, Для виконання творів в стилі бароко музиканти використовують *трубу-нікколо in B*, яка звучить

на октаву вище, ніж звичайна труба. Також існують *мала труба in D* або *in Es*, *альтова* і *басова* труби, а також корнет, який надзвичайно технічний та володіє м'яким та оксамитовим звучанням. Цікавими характеристиками володіє представник сімейства *бюгельгорнів* – *сопрановий флюгергорн*, який використовують переважно в оркестровій та ансамблевій грі [39].

Сучасні світові виконавці використовують інструменти всіх строїв та видів, але українські музиканти, на превеликий жаль, раніше були позбавлені цієї можливості з огляду на високу вартість означених інструментів.

Безмежні можливості труби, яскраві характеристики її тембру, незамінність труби як сольного та оркестрового інструменту завжди привертала увагу композиторів, що неминуче призвело до бурхливого розвитку виконавських шкіл гри на трубі.

Становлення професійної виконавської школи гри на трубі мистецтвознавці та науковці-дослідники пов'язують з відкриттям у Києві при ІРМТ музичних класів, на базі яких наприкінці XIX століття було створене музичне училище. До наших днів збереглися відомості про перших викладачів по класу труби означеного навчального закладу: Г. Данилов, Т. Клименко, С. Поліщук та учень В. Вурма М. Подгорбунський, які були солістами оркестру Київського оперного театру.

Формування київської професійної виконавської школи гри на трубі тісно пов'язане з іменем видатного німецького за походженням музиканта та викладача Вільгельма Вурма, який будучи професором Петербурзької консерваторії, виховав багато чудових виконавців на трубі, які згодом працювали в Україні. Це, в першу чергу, М. Подгорбунський, який на початку XX ст. почав свою педагогічну діяльність у Київському музичному училищі, де викладав гру на

трубі, валторні та тромбоні. З класу Подгорбунського вийшли відомі виконавці та педагоги: В. Яблонський, І. Василевський, М. Карашевський та ін.

Говорячи про київську трубну школу, не можна оминати увагою ім'я відомого далеко за межами України трубача П. Рязанцева (випускник Харківського музичного училища, клас труби А. Юр'яна), який довгий час працював солістом симфонічного оркестру Київського театру опери та балету та викладачем класу труби Київської державної консерваторії. За період педагогічної діяльності виховав цілу плеяду талановитих послідовників, серед яких славетний трубач, педагог, в майбутньому професор Московської консерваторії Г. Орвід.

На початку ХХ століття клас труби Київського музичного училища очолював видатний виконавець, педагог В. М. Яблонський, випускник Київського музичного училища, який працював солістом оркестру С. Кусевицького, оркестру Київського театру опери та балету. За роки педагогічної діяльності виховав цілу плеяду талановитих послідовників: соліста Великого театру СРСР Ф. Ригіна, Н. Полонського, О. Лисенко, М. Бовкуна, С. Попова, М. Бердієва, В. Посвалюка та багато ін.

Першим викладачем по класу труби Київської консерваторії став А. Бальбони, згодом П. Рязанцев, В. Яблонський, М. Бердієв, В. Посвалюк. Нині клас труби Київської національної музичної академії імені П. І. Чайковського очолюють М. Баланко - завідувач кафедри мідних та ударних інструментів, А. Чуприна, К. Посвалюк.

У 1934 році при Київській консерваторії відкрилась спеціалізована школа-десятирічка, першим викладачем класу труби в якій був видатний педагог, виконавець, автор багаточисельних науково-методичних праць та першої та єдиної і до нині в Україні школи гри на трубі І. М. Кобець, який згодом викладав

у оперній студії при консерваторії та у Київському музичному училищі імені Р. Глієра.

Наприкінці 90-х років ХХ століття у Київському університеті культури і мистецтв відкрили кафедру духових та ударних інструментів, клас труби на якій в різний час вели М. Дешко, І. Федоренко, В. Посвалюк, В. Давиденко.

Одеська професійна виконавська школа гри на трубі має давню та багату історію і веде свій відлік з ХІХ століття, коли Одесу справедливо почали називати "Південною Пальмірою". На розвиток одеської виконавської трубної школи мала величезний вплив творчість видатних виконавців на трубі, які неодноразово приїжджали з гастрольними поїздками до Одеси: німецького трубача Венда, чеського виконавця А. Якеша, німецького віртуоза В. Вурма.

Наприкінці ХІХ століття в Одесі відкрились музичні класи, першим викладачем класу труби та засновником духового оркестру став артист оркестру оперного театру Д. Пурпурин. Згодом музичні класи були реорганізовані в музичне училище, в якому клас труби очолив талановитий виконавець М. Адамов. На жаль, М. Адамов не довго викладав у музичному училищі, оскільки його запросили на роботу солістом оркестру Великого театру в Москві, а згодом він став професором Московської консерваторії.

У різні роки клас труби Одеського музичного училища вели талановиті педагоги А. Грабау, Р. Козловський та Л. Могилевський. Окремо слід зупинитись на творчій та педагогічній діяльності легендарного виконавця на трубі, талановитого педагога та композитора Л. Могилевського, творчість якого мала великий вплив на розвиток одеської виконавської школи гри на трубі і тому, саме його вважають фундатором професійної виконавської школи в Одесі. За довгі роки педагогічної діяльності Л. Могилевський виховав багато талановитих виконавців, педагогів, серед яких автор концерту для труби з оркестром Г.

Леонов, М. Фрумін, талановитий виконавець та композитор, автор двох концертів для труби з оркестром та цікавих п'єс для труби з фортепіано Рудольф Свірський.

Першим викладачем класу труби Одеської консерваторії імені А. В. Нежданової став Л. Могилевський, який паралельно викладав у музичному училищі. В різні роки на кафедрі духових та ударних інструментів Одеської консерваторії працювали учень Л. Могилевського Г. Леонов, В. Луб, а нині його учень Ігор Борух – (випускник Тернопільського музичного училища, клас труби Мирона Старовецького). І. Борух довгий час працював артистом симфонічного оркестру Одеського театру опери та балету (1976-1982 рр.), артистом симфонічного оркестру Одеської обласної філармонії (1982-1984 рр.), а з 1984 р. – викладач класу труби ОДА імені А.В. Нежданової.

Безумовно, одеська виконавська школа гри на трубі внесла неоціненний вклад в розвиток духового інструментального виконавства в Україні та за її межами та подарувала світові талановитих виконавців, композиторів, педагогів.

Відлік харківської професійної виконавської школи гри на трубі мистецтвознавці пов'язують з відкриттям у 1883 році музичного училища, випускником якого був майбутній викладач Київської консерваторії П. Рязанцев.

Першим викладачем класу труби Харківської консерваторії, що була заснована наприкінці XIX століття став випускник Празької консерваторії Ф. Губічка. Пізніше там викладали В. Катанський, соліст симфонічного оркестру оперного театру Ф. Пархомов, який підготував яскравих виконавців на трубі (Ф. Жогов, А. Родман, О Лібман, А. Бевз).

З перших років існування Харківської консерваторії, на кафедрі духових та ударних інструментів був відкритий клас корнета-а-пістона, засновником та

першим викладачем якого був талановитий виконавець, соліст Харківського симфонічного оркестру театру опери та балету В. Антонов.

Становлення донецької виконавської школи гри на трубі пов'язують з заснуванням музичного училища, в якому клас труби вели учень професора В. Яблонського, талановитий виконавець та педагог Л. Степановський, який виховав цілу плеяду учнів, серед яких лауреат двох міжнародних конкурсів, згодом соліст симфонічного оркестру Великого театру І. Павлов, соліст оркестру Донецької філармонії, викладач Донецького музично-педагогічного інституту М. Солонський, видатний джазовий виконавець, лауреат багатьох міжнародних конкурсів В. Колесніков, С. Грималюк та ін.

У 1990 р. у Донецьку відкрився музично-педагогічний інститут, першими педагогами класу труби якого стали М. Солонський та Д. Кирєєв. Згодом музично-педагогічний інститут був реорганізований у Донецьку державну музичну академію імені С. Прокоф'єва. Клас труби в цьому славетному навчальному закладі в різні часи очолювали заслужений артист України, лауреат республіканського конкурсу, соліст оркестру театру опери та балету імені А. Солов'яненка В. Подольчук (випускник Тернопільського музичного училища, клас труби М. Старовецького) та Одеської консерваторії (клас труби В. Луба).

Слід назвати імена видатних виконавців та педагогів, представників донецької виконавської школи гри на трубі: М. Кормушин (соліст Шанхайського муніципального симфонічного оркестру, оркестру шахтарського ансамблю пісні та танцю УРСР "Донбас"); М. Єрьоменко (соліст оркестру шахтарського ансамблю пісні та танцю УРСР "Донбас", Донецького театру опери та балету імені А. Слолов'яненка); заслужений артист України В. Подольчук (соліст Донецького театру опери та балету імені А. Слолов'яненка, доцент Донецької державної консерваторії імені С. Прокоф'єва.); лауреат міжнародних конкурсів, викладач музичного училища С. Лавриненко; соліст Донецького симфонічного

оркестру С. Грималюк, соліст Донецького симфонічного оркестру О. Гавлієвський та багато ін.

Еволюцію розвитку рівненської школи гри на трубі пов'язують з іменами чудових виконавців та педагогів, серед яких викладачі по класу труби Рівненського музичного училища, випускник Київської державної консерваторії Ю. Бокій (клас труби В. Яблонський), В. Прибора, заслужений працівник культури України, випускник Новосибірської державної консерваторії А. Кібіта та С. Корнілов, випускник Львівської державної консерваторії; Г. Козійчук, випускник Петрозаводської консерваторії; випускник Львівської державної консерваторії (клас труби В. Швець) О. Садовий, заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ С. Цюлюпа; заслужений артист України, доцент кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ О. Сіончук; завідувач відділом духових та ударних інструментів Рівненської музичної школи №1 імені М. Лисенка М. Гамбель; викладач Дубенського фахового коледжу культури і мистецтв П. Штихалюк; викладач Рівненської музичної школи №2, випускник кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ (клас труби проф.С. Цюлюпа) В. Чорноморець. Діяльність педагогів і виконавців на трубі цих освітніх закладів безумовно позитивно вплинула на розвиток духового інструментального, ансамблевого та оркестрового виконавства на Рівненщині і в Україні.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Узагальнюючи матеріали першого розділу магістерського дослідження, можемо зробити наступні висновки.

Стрімкі та незворотні зміни в соціумі, світова економіко-культурна та політична інтеграція, динаміка інформаційного простору зумовлює необхідність реформування сучасної національної освіти. Саме тому змінюються пріоритети освіти в цілому та мистецької зокрема як вагової і невід'ємної її складової.

Дедалі більшого значення набуває відновлення та збереження національної культури, вивчення шляхів становлення та розвитку, аналіз досвіду видатних діячів культури і мистецтва минулого та сьогодення.

На основі ґрунтовного аналізу історичної, науково-педагогічної, культурологічної та мистецтвознавчої літератури у першому розділі наукової роботи надається ретроспективний аналіз процесу становлення професійного виконавства на духових інструментах в Україні. Нами з'ясовано, що духові та ударні інструменти є одними з самих древніх артефактів на землі, свідченням чому є багаточисельні археологічні знахідки.

У першому розділі магістерського дослідження аналізується еволюція духового виконавства в Україні, виникнення перших професійних об'єднань музикантів-духовиків та їх вплив на розвиток національного професійного виконавства на духових інструментах.

У науковій роботі надається характеристика виконавських шкіл гри на трубі в Україні, які різняться своїми традиціями та характерними особливостями.

Нами з'ясовано, що на розвиток Київської школи гри на трубі суттєво вплинули, з одного боку історичні традиції духового виконавства в Україні, а з іншого – традиції німецької виконавської школи. Фундаторами Київської школи

гри на трубі стали В. Яблонський, його учні та послідовники С. Попов, Н. Полонський, М. Карашевський, М. Бердиєв, І. Кобець, В. Посвалюк продовжили його справу.

Яскравими представниками Одеської школи гри на трубі є М. Адамов, М. Табаков, Л. Могилевський, Г. Орвід, Г. Леонов, Р. Свірський, В. Луб, І. Борух та ін.

Історія розвитку виконавської школи гри на трубі Харкова зберегла імена видатних виконавців та педагогів, серед яких В. Катанський, Ф. Антонов, Ф. Пархомов, Ф. Жогов, О. Бевз, Ю. Тарарак та ін.

У науковому дослідженні аналізується шлях становлення Рівненської школи гри на трубі, яка тісно пов'язана з діяльністю відомих виконавців та педагогів – Ю. Бокій, В. Прибора, А. Кібіта, В. Корнілов, Г. Козійчук, О. Садовий, С. Цюлюпа, О. Сіончук, М. Гамбель та ін.

РОЗДІЛ II

ЛЬВІВСЬКА ШКОЛА ГРИ НА ТРУБІ: ТРАДИЦІЇ ТА РОЗВИТОК

2.1. Історичні передумови виникнення та розвитку львівської виконавської школи гри на трубі.

У попередньому розділі ми висвітлили еволюційний шлях формування професійного виконавства на духових інструментах. В рамках нашого дослідження маємо за мету більш ґрунтовно зупинитись на питаннях історичних передумов виникнення та розвитку львівської виконавської школи гри на трубі.

З цього приводу варто зазначити, що музична культура Галичини загалом, та Львова зокрема, надзвичайно багатогранна та складна, адже сконцентрувала в собі національні, побутові, родинні традиції та риси тих народів, що здавна населяли ці землі. З огляду на географічне розташування, Львів з самого початку свого існування, а з різних історичних джерел це X ст. або XII ст., мав важливе стратегічне, соціальне та політичне значення. Найвищого розквіту Львів досяг в історичний період приєднання його до Речі Посполитої. Саме тоді у Львові зосереджувались польські, німецькі, українські, австрійські, латинські, вірменські, єврейські громади, які збагатили своїм етносом, традиціями, неповторним колоритом та піднесли на вищий рівень культуру Галичини.

У всі часи існування край був тісно пов'язаний з музичною культурою: музика прикрашає побут шляхетної знаті, у обрядових піснях та танцях присутня у побуті селян та міщан, музика звучить у всіх храмах та звеличує Службу Божу, музика присутня і у суспільному житті міста, адже на службі міського магістрату є барабанщики та сурмачі, в обов'язки яких входило сповіщати городян про

небезпеку, про час доби, про важливі події міста, трубачі фанфарами зустрічали приїзд поважних гостей тощо.

Все це дало поштовх для відкриття шкіл, в яких навчали майбутніх органістів та сурмачів, при домініканських монастирях почали створювати капели, в яких набирали на службу хористів та виконавців на духових інструментах.

Ще на початку XV ст. у Львові функціонували дві міські школи та католицькі і православні школи, в яких дітей навчали співу та музичній грамоті. Так як більшість костелів Львова мали орган, то виникла нагальна потреба у підготовці органістів. Саме тому, наприкінці XV ст. у передмісті Львова розпочала діяльність перша у Польщі школа, яка готувала органістів.

У православному середовищі Львова навчальні заклади виникли дещо пізніше, ніж в римо-католицькому. Великий вплив на розвиток освіти та музичної культури краю мало відкриття за сприяння Львівського Успенського Ставропігійського Братства у середині XVI ст. у Львові школи, що знаходилась на утриманні руської громади. Пізніше, такі школи почали виникати у всіх куточках Галичини.

У Львові існували "музикантські братства" пищиків, органістів, трубачів, лютністів, у склад яких входили капели, що виконували світську та народну музику, багаточисельна єврейська капела, яничарські та циганські капели. Названі капели та музиканти, що не входили до жодного товариства приймали активну участь у житті міста та краю, що „звичайно мало значний вплив на ознайомлення мешканців різних соціальних верств з народною музикою – сільською та міською, з музикою релігійною - „ужитковою” та авторською, з розважальною та серйозною, з музикою примітивною (сигнали) та більш складною” [35].

Ще у XVI ст. у Львові діяла Братська школа, в якій діти вивчали теорію музики, основи музичної літератури, оволодівали азами багатоголосного

(партесного) співу, який був розповсюджений у всіх православних церквах Львова.

З архівних джерел відомо, що у 1580 році було засновано Львівське Музичне братство, у 1587 році – Львівське Успенське братство, яке згодом отримало назву Ставропегійського.

На початку XVII ст. у Львові діяла Єзуїтська колегія, яка заснувала Бурсу Музикантів, в якій навчались діти з бідних сімей.

У Єзуїтській та Домініканській колегіях Львова окрім хорових колективів існували ще й інструментальні капели. Ці навчальні заклади, що були створені за аналогією італійських консерваторій, і заклали підвалини майбутнього професійного музичного навчання у Львові, яке у середині XIX ст. досягло апогею.

На зламі XVIII-XIX ст. у Львові було відкрито "Товариство покровительки музики святої Цецилії", яке очолив молодший син геніального австрійського композитора В. А. Моцарта – Ксавер Вольфганг Моцарт. За сприяння цього товариства діяв музичний інститут співу, який займався музичною освітою хористів товариства та невеличкий оркестр.

Дещо пізніше у Львові розпочало роботу "Товариство аматорів-інструменталістів". У 1838 р - Галицьке Музичне Товариство, яке стало "фундатором музичного, в тому числі вищого шкільництва у Львові та у всій Галичині, заснувавши у наступному – 1839 році музичну школу, а в 1853 році-консерваторію..." [36]. В різні часи Галицьке Музичне Товариство очолювали диригент Ян Рукгабер; Юзеф Промінський; Ф. Пйонтковський; бургомістр Львова К. Гепфлінген-Бергендорф; органіст Т. Гордон; виконавець, педагог, критик, мистецтвознавець, громадський діяч К. Мікулі; учитель органного класу Львівської консерваторії Рудольф Шварц. За сприяння Галицького Музичного Товариства у Львові відкривались музичні школи, переважно приватні, які спеціалізувались на одній або двох спеціальностях. В той же час функціонували

і звичайні музичні школи, в яких вивчали гру на фортепіано, духових інструментах, співу, теорію музики тощо. Варто зазначити, що це товариство проіснувало ціле століття і відіграло величезну роль у розвитку музичної культури Галичини.

Слід зауважити, що на початку ХХ ст. у Львові діяло понад 50 музичних навчальних закладів. Безумовно, така кількість спеціалізованих навчальних закладів сприяла збільшенню талановитих виконавців та викладачів, що призвело до виникнення багаточисельних товариств, серед яких необхідно назвати Союз Вчительок (засновниця піаністка Й. Ляурецька), "Польська Спілка Музикантів-Педагогів", "Союз Українських Професійних Музик". Всі ці товариства займались культурно-просвітньою роботою, організовували концерти, лекції, тематичні вечори, захищали інтереси українських музикантів тощо.

Паралельно з Галицьким Музичним Товариством у Львові діяло товариство "Союз музичних товариств польських і руських", основним завданням якого стало "об'єднання як музичних так і співацьких Товариств та плекання національної серйозної оркестрової та вокальної музики, влаштування збірної продукції, що включали твори польських та руських музикантів, конкурсів, нотних та літературних видань, словом – усе, що спричинитися до підняття тогочасного стану національного мистецтва" [36].

До ХVІІІ ст. на Західній Україні, зокрема на Галичині, музичне мистецтво існувало виключно як домашнє аматорське музикування. Значною подією для львів'ян стало відкриття наприкінці століття австрійського, а згодом польського, так званого "цісарсько-королівського привілейованого театру", який згодом отримав статус міського. Відкриття цього театру мало величезне значення для розвитку музичного виконавства на Галичині, адже з перших днів функціонування на сцені театру ставились музичні комедії, водевілі, опери та

оперети у супроводі оркестру, що вимагало професійної підготовки музикантів-виконавців, в тому числі, і на духових та ударних інструментах.

У 1864 р. за ініціативи товариства "Руська бесіда" у Львові відкрився український музично-драматичний театр, в репертуарі якого поряд з європейською класикою ставились опери та оперети українських композиторів М. Аркаса, А. Вахнянина, С. Гулака-Артемовського, М. Лисенка, Я. Лопатинського, Д. Січинського. Львівський український музично-драматичний театр мав статус пересувного, що дозволяло йому багато гастролювати з виставами та концертними програмами, і це слід розглядати як вагому культурно-просвітницьку діяльність на теренах не тільки Галичини, а й всієї України.

В цей же час у Львові було створене музично-філармонічне товариство "Музична академія", яке очолив майбутній педагог Ф. Шопена, композитор та педагог Ф. Ельсієр. Вищезгадане товариство мало свій камерний оркестр, хор, силами товариства організовувались концерти, вечори, святкування на честь знаменних дат, гастролі європейських та українських виконавців тощо.

Не можна оминати увагою діяльність надзвичайно популярного у Львові в ті часи товариства "Друзів музики", яке мало великий вплив на розвиток музичної культури Галичини та формування естетичних смаків населення.

Безумовно, діяльність означених музичних товариств у Львові мало позитивний вплив на розвиток духового сольного та ансамблевого виконавства, на зародження світського музикування, яке у ХІХ ст. досягло своїх вершин.

Знаковою подією, яка мало величезний вплив на розвиток музичної культури Галичини, стало відкриття на початку ХХ ст. Львівської Філармонії, на базі якої був створений симфонічний оркестр, першим керівником та диригентом якого став видатний чеський диригент Л. Челянський.

У 1919 р. Галицьке музичне Товариство було реорганізоване у Польське музичне Товариство, яке очолив учень К. Мікулі М. Солтис. В цей час у Львові був збудований концертний зал консерваторії, завезений орган, відчутно

збільшилась кількість концертів, гастролей відомих вітчизняних та європейських виконавців та співаків.

У 1851 році у Львові, при сприянні Галицького музичного товариства була відкрита перша у Європі консерваторія (перший директор К. Мікулі), в якій навчались переважно польські музиканти і в якій існувало три рівні навчання: нижній або початковий (рівень сучасної музичної школи), середній (сучасні старші класи спеціалізованих музичних шкіл-десятирічок, або музичні училища) та вищий (сучасні інститути та музичні академії). На початку ХХ ст. Львівська консерваторія була центром музичної культури Галичини і посідала третє місце після Віденської та Празької консерваторій по чисельності, адже в ній навчалось близько 500 студентів та працювало більше тридцяти професорів. При консерваторії діяли Оперна Школа, Драматична Школа та Школа декламації, був створений духовий оркестр, керівниками якого були переважно австрійські та чеські солісти оперного театру.

На початку ХХ століття в тому ж Львові розпочав роботу приватний вищий польський музичний інститут (1902 р., засновники А. Нементовська та Н. Велешукова), який був перейменований на Львівську музичну консерваторію імені Кароля Шимановського (1931 р.), а у 20-ті роки – відкрита приватна консерваторія, в якій викладали видатні українські композитори та педагоги М. Колеса та В. Барвінський. До 1939 році у Львові функціонувало три консерваторії, які згодом були реорганізовані у Львівську державну консерваторію імені М. Лисенка, діє приватна музична школа учня Ф. Шопена, композитора, ректора консерваторії К. Мікулі.

У 1905 р. у Львові була відкрита спеціалізована музична школа, засновницею та власницею якої стала випускниця Віденської консерваторії (клас фортепіано Т. Лешетицького) А. Нементовська.

На початку ХХ ст. у Львові діють різноманітні співацькі товариства, серед яких *Товариство Чоловічого Співу „Гармонія”* (директор відомий піаніст,

засновник і директор приватної музичної школи у Львові Л. Марек, Товариство мало свій духовий оркестр, в якому грали переважно діти з малозабезпечених сімей), *Товариство Жіночого Співу „Конкордія”* (австро-німецьке товариство під керівництвом М. Кайзера), *перше русько-українське товариство Товариство Теорбан*, *Музичне товариство „Гармонія”, Співоче Музичне товариство „Лютня”, Музичне товариство „Клуб Цитристів”, Польське Музичне товариство „Ехо”* (директорами товариства ставали М. Солтис, В. Червінський, Ф. Домішевський), *перше українське музичне співацько-хорове товариство "Львівський Боян"*. Зазначимо, що останнє товариство організувало відкриття нотного видавництва під назвою "Музична бібліотека" та школу хорового співу.

У Львові в цей період діє ще одне об'єднання *Музичне товариство Союз Співацьких та Музичних Товариств*, яке заснувало та фінансувало музичну школу, організувало концерти, різноманітні виконавські конкурси вокалістів та інструменталістів, за сприяння цього товариства був організований Вищий Музичний Інститут.

В цей період у Львові масово організовуються різноманітні виконавські музичні колективи, серед яких *"Львівський Академічний Хор"* (керівники Дантес Барановський, С. Шмідт, С. Ковальський, А. Штадлер), *"Львівський Академічний хор"* (керівники Л. Юрчинський, Ф. Рилінг, Р. Белоглавок), *Товариство для Інструментальної Музики „Національна Капела”* (це товариство було фактично духовим оркестром), духовий оркестр *"Музика залізничників"*, *„Технічний Гурток Тамбуристів", "Товариство Допомоги Селянським Театрам та Хорам", "Аматорський Гурток Мандоліністів „Мундельсон"* та багато ін.

Як ми бачим, у Львові функціонує велика кількість професійних та аматорських музичних гуртків та об'єднань, що „у значній мірі надзвичайно позитивно впливало на формування й розвиток аматорського і професійного музикування, на зацікавлення питаннями музичного мистецтва, на формування

музично-естетичних смаків, знань та вміння застосувати їх у повсякденному житті. На залучення щораз більших верств мешканців Львова (особливо ж – молодшого покоління) до оволодіння знаннями й навичками сольного й хорового співу, гри на музичних інструментах – індивідуально та в різноманітних виконавських колективах – від камерних ансамблів до духових та симфонічних оркестрів, на розвиток музичної освіти та шкільництва не тільки у Львові, а й у всій Галичині.” [36].

Таке значне зростання популярності духових інструментів у Львові спонукало до відкриття фабрики по виготовленню інструментів. У Львові функціонували дві таких фабрики Ф. Зебека та Ю Негера.

У 30-х роках у Львові заснували періодичне видання - журнал "Оркестр", в якому висвітлювались питання розвитку духової музики на Галичині.

Таким чином, можемо зробити висновки стосовно того, що діяльність різноманітних музичних об'єднань та товариств мала потужне культурно-просвітницьке спрямування та істотно вплинула на розвиток музичної культури не тільки Галичини, а й всієї України.

2.2. Аналіз діяльності класу труби у початкових навчальних закладах Львова.

Аналізуючи вітчизняні виконавські школи гри на трубі, що увібрали у себе притаманні даному регіону особливості, слід докладніше зупинитись на історії розвитку львівської трубної школи, що мала неабиякий вплив на розвиток професійного духового виконавства не тільки Західної, а й всієї України. Ми вже говорили, що через те, що у Львові здавна проживали люди різних національностей, культура цього міста увібрала в себе риси різних національних культур. Професійне виконавство на трубі у Львові мистецтвознавці справедливо пов'язують з виникненням ще у XVI столітті різноманітних товариств та братств. Перші трубачі, які згадуються в літописах цього періоду були члени Львівського музичного братства Яків Боярин та Іштван.

Історичний відлік znana далеко за межами України **Львівська середня спеціалізована музична школа-інтернат імені С. Крушельницької** (нині Львівський державний музичний ліцей імені Соломії Крушельницької) веде з кінця 1939 року. Саме в цей період існуючі у Львові приватні та державні музичні заклади були реорганізовані, і на їх основі створена школа-інтернат, першою керівницею якої стала Галина Левицька – блискуча піаністка, випускниця Віденської консерваторії, перший виконавець багатьох творів українських композиторів XX століття. Новостворена школа-інтернат для обдарованих дітей отримала назву Консерваторійної музичної школи.

У 1944 році школа отримала назву Львівська музична школа 10-річка при Консерваторії імені М. Лисенка і директором її стала видатна піаністка, випускниця консерваторії Польського музичного товариства (1927), Віденської консерваторії (клас фортепіано П. Вайнгартен). О. Бережницька, яку на посаді

директора, на початку 50-х років змінив співак, соліст Ансамблю ПриКВО І. Попович. У 1963 р. школі-десятирічці присвоєне ім'я Соломії Крушельницької.

Пізніше школою керували піаністка К. Кравченко, випускниця Музичного училища імені Гнесіних та Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (1951); віолончеліст, випускник Спеціальної музичної школи при Харківському музично-драматичному інституті (1941_ та Харківської державної консерваторії О. Тищенко; Заслужений діяч мистецтв України, валторніст, соліст оркестру Львівського театру опери та балету, випускник Львівського музичного училища та Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка В. Антонів; випускник хорового відділу Львівського культосвітнього училища та Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка Б. Мартиновський; випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (клас альту С. Дашак) Д. Комонько. Від 2008 р. посаду директора спеціалізованої школи-інтернату обіймає заслужений діяч мистецтв України, випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (клас гобою проф. В. Цайтц), кандидат мистецтвознавства, професор Лев Миронович Закопець.

З дня заснування, у школі був відкритий відділ духових та ударних інструментів, на якому навчались, в тому числі, і грі на трубі. Першим викладачем класу труби став випускник Одеського музичного училища (клас труби О. Ліммонік) **Яків Іцкович Портной**, який пропрацював у школі до початку II Світової війни.

Від початку існування як Львівської музичної школи 10-річки (1944 р.) клас труби вели **П. Кирейчук** та **А. Жубр**. На превеликий жаль, до нашого часу не зберіглись відомості про П. Кирейчука.

Від початку 50-х років клас труби, валторни та тромбону у школі-десятирічці вів **М. Відейко**. Серед учнів М. Відейко трубач Є. М. Коваль, який

закінчив школу у 1958 р. і згодом працював у Луцькій музичній школі №4 та Луцькому музичному училищі.

У 1960 р. клас труби очолив **В. Швець**, який згодом став заступником директора школи.

Нині клас труби Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької очолюють **Р. Наконечний** та **І. Варянка**, які працюють за сумісництвом.

Львівська державна дитяча школа №1 імені А. Кос-Анатольського

Клас труби цього навчального закладу очолює випускник Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка **Концевич Олег Юрійович**.

Народився 24.07.1986 року в місті Житомир, Україна. Поступив у 2005 році у Львівську національну музичну академію ім. М. В. Лисенка. Навчався на заочній формі навчання по класу труби у професора Владислава Олександровича Швеця та Ігора Семеновича Гишки. Паралельно навчався по класу композиції у Богдани Фроляк (факультатив). В 2009 році отримав диплом спеціаліста – (магістра).

У 2018-2022 рр. продовжив навчання в аспірантурі, як пошукувач наукового ступеня PhD доктора філософії. Протягом 2021-2022 року консультувався та навчався по класу труби у заслуженого артиста України, професора Романа Михайловича Наконечного.

З 2016 року і до сьогодні місце праці О. Концевича за сумісництвом є Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка, посада - концертмейстер групи трубачів Біг-бенду: *«Кафедра джазу та популярної музики»*; протягом 2016 – 2017 рр. працював у Біг-бенді *«Royal Orchestra»* - (Львів), естрадно-симфонічному - *«Lviv Jazz Orchestra»* та симфонічному оркестрі *«INSO Lviv»* - 1 труба; з 2022 р. голова Львівського

зонального методичного об'єднання викладачів духових відділів мідних інструментів закладів шкільної освіти.

В результаті викладацької діяльності у 2021 році, О. Ю. Концевич був нагороджений Головою Львівської обласної державної адміністрації почесним званням - «Викладач року».

Львівська державна дитяча школа №2 імені Миколи Колесси.

З 1977 по 2001 рр. клас труби на відділі духових та ударних інструментів вів *І. С. Гишка* (за сумісництвом).

Зараз клас труби очолює викладач вищої категорії, випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка **Остюк Юрій Йосипович**.

Львівська державна дитяча школа №3

Клас труби цього навчального закладу очолюють випускники Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка *Куха Іван Миколайович* та *Дутчак Микола Іванович*.

Львівська державна дитяча школа №4

Клас труби веде випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка *Євген Шелест*.

Львівська державна дитяча школа №5

Клас труби цього навчального закладу очолює випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка *Фізар Олександр Іванович*.

Львівська державна дитяча школа №6 імені Богдана-Юрія Янівського

Клас труби цього навчального закладу очолює випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка **В. Водограй**.

Львівська державна дитяча школа №7

Клас труби цього навчального закладу очолює директор цього навчального закладу **Цяпало Ігор Володимирович**, який народився 23 травня 1960 р. у м. Львові, навчався у Львівській середній школі №41 та Музичній студії по класу труби та акордеона (клас Закопця М. М.).

У 1975 р. вступив до Львівського технікуму радіоелектроніки, який закінчив у 1979 р., паралельно навчався у Львівському музичному училищі імені С. Людкевича (клас викл. Смаглія І. М.).

З 1979-1981 рр. – служба в духовому оркестрі військової частини м. Острог Рівненської обл. на посаді першої труби, а згодом керівника цього оркестру, де отримав військову спеціалізацію диригента полкового оркестру.

У 1981 р. вступив до Рівненського інституту культури, який закінчив у 1986 р. (клас труби Садового О.Г.) і по направленню працював завклубом Львівського пивзаводу. Невдовзі перейшов на роботу до Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка на посаді регулятора 1-3 труби у оркестру Оперної студії.

1989-1991 рр. – служба в духовому оркестрі Львівського Пограничного оркестру у якості диригента.

1991-1998 рр. – працював у різних бізнесових структурах Львова.

2002-2006 рр. – був обраний депутатом Брюховицької селищної ради.

З 1999 р. Ігор Володимирович працює у ЛДМШ №7 на посаді директора та викладача по класу труби. За час роботи проявив себе як вмілий організатор, дисциплінований, принциповий і вимогливий в роботі.

Цяпало І. В. неодноразово нагороджувався Подяками та Грамотами Міжнародних, Всеукраїнських, обласних та міських конкурсів та фестивалів, нагороджений Подякою Львівського міського голови, за багаторічну та спільну

співпрацю нагороджений Почесною Грамотою від Митрополита УГКЦ І. Восьняка. За професіоналізм та творчість у роботі, активну участь у культурно-мистецькій та громадській діяльності нагороджений Іменною Премією Львівського міського голови А. Садового.

Ігор Цяпало є автором низки науково-методичних праць, серед яких:

1. Цяпало І. Весела новина: Збірник українських колядок для ансамблю мідних духових інструментів та голосу (переклад та аранжування). – Вінниця: Нова книга, 2012.

2. Цяпало І. Збірка ансамблів для мідних духових інструментів та фортепіано. Вид. 2.- Львів: Камула, 2019.

3. Цяпало І. Програма по класу труби для ДМШ та музичних відділів шкіл мистецтв – Львів: ТеРус, 2010.

Учні класу Цяпала І. В. постійно приймають участь та стають лауреатами Міжнародних, Всеукраїнських обласних та міських конкурсів та фестивалів та продовжують навчання у вищих навчальних закладах у сфері культури та мистецтва.

Цяпало Тарас (клас труби) – випускник Львівського музичного училища імені С. Людкевича та Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка. Викладав клас труби у ЛССШ імені С. Крушельницької, гастролював з різними академічними та естрадними колективами по Європі та Скандинавських країнах.

Цяпало Остап (клас тромбона) – після закінчення музичної школи вступив у старші класи ЛССМШ імені С. Крушельницької (клас Меленця Л.О.), яку закінчив з відзнакою. На сьогоднішній день працює юристом.

Когут Богдан (клас труби) – закінчив Львівське музичне училище імені С. Людкевича та Київський національний університет культури і мистецтв. Працює в різних музичних колективах.

Галас Юрій (клас валторни) - закінчив Львівське музичне училище імені С. Людкевича та Львівську державну консерваторію імені М. Лисенка..

Бонс Дмитро (клас труби) - закінчив Львівське музичне училище імені С. Людкевича та Львівську державну музичну академію імені М. Лисенка. працював ілюстратором духового оркестру Львівське музичне училище імені С. Людкевича, артистом оркестру Оперної студії ЛНМА імені М. Лисенка, в різних симфонічних оркестрах м. Львова, рік працював в оркестрі Республіки Корея.

Андрієшин Андріан (клас труби) - закінчив Львівське музичне училище імені С. Людкевича, зараз навчається у Львівській державній музичній академії імені М. Лисенка.

Львівська державна дитяча школа №8

Відділ духових та ударних інструментів музичної школи був створений у 2015 р. і його керівником став викладач по класу ударних інструментів С. С. Денисюк. Клас труби музичної школи №8 очолюють випускники Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка викладачі **Михайло Васильович Коник та Тарас Володимирович Міськів**, який є організатором та керівником лауреата обласного конкурсу ансамблів малих форм (2018 р.) Ансамблю духових та ударних інструментів.

Нині у ДМШ № 8 м. Львова за сумісництвом працює молодий викладач **Врублевський Василь Дмитрович**.

Львівська державна дитяча школа №9

Клас труби очолює Заслужений працівник культури України, старший викладач, випускник Львівського музичного училища, **Вендши Богдан Михайлович**. Він є художнім керівником та диригентом найстарішого на Львівщині духового оркестру с. Лисеничі.

За сумісництвом клас труби викладає випускник Львівської консерваторії **Ціцяла Андрій Іванович**.

Львівська державна дитяча школа №10

В цьому навчальному закладі довгі роки працював знаний далеко за межами Львівщини, чудовий педагог та виконавець **Матийчук Василь Дмитрович**.

Зараз клас труби цього навчального закладу очолює випускник Ужгородського державного музичного училища імені С. Задора (1975-1979 рр., клас труби Ю. Бронзей) та Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (1979-1984 рр., клас В. Швеця) **Сабов Борис Омелянович**. Під час навчання працював артистом оркестру (перша труба) Національного академічного українського драматичного театру імені М. Заньковецької.

Після закінчення консерваторії Б. Сабов служив у лавах Збройних Сил, згодом пройшов конкурсний відбір до групи-труп симфонічного оркестру Львівської державної філармонії (1985-1989 рр.).

З 1990 по 1993 рр. – гастролював з різними колективами по Європі. З різними естрадними оркестрами виступав у Парижі у Диснейленді, з цирком Шапіто гастролював по Німеччині, Голландії та Австрії.

В 1995-2005 рр. – виїжджав на тимчасові гастролі з різними цирковими колективами, з 2005-2015 рр. – заснував мистецько-продюсерський центр "Westfolk".

З 2017 по 2018 р. – Б. Сабов працював по сумісництву викладачем мідних духових інструментів в Львівському коледжі культури та мистецтв.

З 2019 р. – викладач мідних духових інструментів ЛШЦМ№10.

Приватна Альтернативна музична школа Muzcool

Клас труби цього навчального закладу очолює випускник Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка *Любомир Радомський*.

2.3. Аналіз діяльності класу труби у вищих навчальних закладах Львова.

Львівський фаховий коледж культури і мистецтв

Львівський фаховий коледж культури і мистецтв має давню та цікаву історію. Створений він у 1939 році як навчальний заклад для підготовки працівників культури та бібліотекарів і за час існування вісім разів змінювалась його назва: школа політосвіти, політичний технікум, технікумом з підготовки культурно-освітніх працівників, культурно-освітній технікумом, училище культури, коледж культури та мистецтв.

З перших років існування, у навчальному закладі функціонувала циклова комісія народної інструментальної творчості (духові та ударні інструменти). У різні історичні часи керівниками відділу духових та ударних інструментів були талановиті музиканти та педагоги, серед яких А. Ю. Поплавський, В. М. Зорін, М. М. Юрчинський, О. І. Щур, І. С. Василів.

Клас труби у Львівському училищі культури існував з першого року функціонування навчального закладу, і очолювали його талановиті виконавці та педагоги, серед яких **А. Ю. Поплавський, Д. Д. Фенюк, І. С. Василів.**

Дмитро Данилович Фенюк (1934-1994)

Народився майбутній педагог-музикант у 1934 році в с. Городниця Городенківського району Івано-Франківської області в простій українській селянській сім'ї: батьки його працювали в колгоспі. З раннього дитинства маленький хлопчик чув українські пісні, адже його батьки дуже любили співати.

У 1958 році Дмитро Данилович вступив в Івано-Франківське музичне училище імені Д. Січинського (клас труби випускника Московської консерваторії А. Гетьмана), яке з успіхом закінчив у 1962 році.

Після закінчення музичного училища, Д. Фенюк вступив до Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (клас труби А. Жубра).

Після успішного закінчення у 1967 р. консерваторії талановитого музиканта запросили на роботу викладачем на відділі духових та ударних інструментів Львівського училища культури, в якому Дмитро Данилович пропрацював все життя.

Паралельно з педагогічною роботою, Дмитро Данилович Фенюк активно займається виконавською діяльністю. Він працює солістом симфонічного оркестру Львівської філармонії, солістом симфонічного оркестру Львівського театру опери та балету, дещо пізніше – солістом симфонічного оркестру Львівського музично-драматичного театру імені М. Заньковецької.

За спогадами музикантів, які знали його та його учнів, Дмитро Данилович був надзвичайно талановитим виконавцем, володів чудовим звуком, досконалою технікою. Все життя Дмитро Данилович не полишав заняття на трубі.

Дмитра Даниловича дуже любили та поважали його учні, адже він був надзвичайно чуйною, мудрою людиною, він з великою повагою та теплотою відносився до своїх учнів, на його заняттях завжди царила дружня та доброзичлива атмосфера. В той же час, Дмитро Данилович був дуже вимогливим викладачем, прищеплював своїм учням любов до свого інструменту, наполегливість та працелюбність.

За довгі роки педагогічної діяльності у стінах рідного училища Дмитро Данилович Фенюк виховав цілу плеяду талановитих виконавців на трубі та послідовників, які стали викладачами в освітніх закладах мистецького спрямування, диригентами та солістами симфонічних, духових та естрадних оркестрів, керівниками різноманітних гуртків тощо.

Серед випускників Дмитра Даниловича Фенюка заслужений діяч мистецтв України, член Гільдії трубачів-професіоналів України, кандидат педагогічних наук, професор, відмінник освіти України, завідувач кафедри духових та ударних

інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, голова Асоціації діячів духової музики Рівненського обласного відділення Всеукраїнської національної музичної спілки, лауреат обласної мистецької премії імені Германа Жуковського С.Д. Цюлюпа, який з теплотою та повагою згадує свого вчителя. У 1994 р. чудовий музикант, виконавець та талановитий педагог відійшов у вічність [51].

ВАСИЛІВ ІГОР СТЕПАНОВИЧ

Народився 14 жовтня 1948 року в місті Бібрика Львівської області у робітничій сім'ї. Навчався в музичній школі (клас труби Степана Степановича Яворського).

У 1965 році вступив до Дрогобицького музичного училища (клас труби Гетьмана Карла Анатолійовича), яке з успіхом закінчив у 1967 р.

Після закінчення училища Ігор Степанович активно займається виконавською діяльністю: працює артистом оркестру Ансамблю пісні і танцю збройних сил СРСР (м. Дрезден, Німеччина) з 1969 по 1971 рр.

У 1971 році Ігор Степанович Василів вступив до Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (клас труби Владислава Олександровича Швеця), яку з успіхом закінчив у 1976 році.

Паралельно з навчанням, з 1971 по 1973 рр. працює солістом оркестру Заслуженого Ансамблю пісні і танцю „Юність” (керівник Народний артист України Мирослав Вантух).

З 1973 по 1982 рр. – соліст оркестру Львівського державного цирку.

З 1980 по 1982 рр. Ігор Степанович Василів знов працює солістом оркестру Заслуженого Ансамблю пісні і танцю „Юність”.

З 1976 по 20021 рр. Ігор Степанович працює на посаді завідувача циклової комісії духових та ударних інструментів народної інструментальної творчості

(духові інструменти) Львівського училища культури (нині фаховий коледж культури і мистецтв).

Паралельно з педагогічною роботою у Львівському фаховому коледжі культури і мистецтв, з 1984 по 2021 рр. Ігор Степанович Василів є керівником і солістом оркестру хореографічних ансамблів „Радість” та „Серпанок” Центру творчості дітей та юнацтва у м. Львові.

Говорячи про викладача Ігоря Степановича, відмічають його професіоналізм, вимогливість, чуйність та доброту.

І. Василів є організатором та незмінним керівником діючого на цикловій комісії училища Ансамблю трубачів, який є постійним учасником фестивалів, конкурсів та різноманітних концертних заходів навчального закладу, міста та області.

За довгі роки педагогічної діяльності Василів Ігор Степанович виховав цілу плеяду талановитих учнів та послідовників, які працюють солістами та керівниками різноманітних творчих колективів, викладачами музичних шкіл та спеціалізованих закладів мистецького спрямування, артистами естрадних, духових, симфонічних та військових оркестрів.

На цикловій комісії Львівського фахового коледжу культури і мистецтв діє духовий оркестр, яким керує трубач **Михайло Іванович Хованець**. Він працює у коледжі за сумісництвом.

Львівський музичний фаховий ліцей імені С. П. Людкевича

Львівський музичний фаховий ліцей імені С. П. Людкевича був створений на базі Львівського вищого музичного інституту імені М. Лисенка у далекому 1939 р. Одним з перших був створений відділ духових та ударних інструментів. Зараз цей відділ очолює заслужений артист України І. В. Проців.

З 1990 по 2001 рр. клас труби цього навчального закладу очолював **Ігор Семенович Гишка** (за сумісництвом).

Клас труби ведуть заслужений артист України, доцент Львівської музичної академії імені М. Лисенка, член Гільдії трубачів-професіоналів України **Р. М. Наконечний** (за сумісництвом) та його син, талановитий музикант та педагог **А. Р. Наконечний**.

Львівська державна музична академія імені М. Лисенка

На початку ХХ століття у Львові діяло три консерваторії, які були реорганізовані і на їх базі, у 1939 році була створена Львівська державна консерваторія імені М. Лисенка. З архівних джерел відомо, що першим викладачем по класу труби вищого музичного інституту імені М. Лисенка був **Й. Фюхрлінг**.

На превеликий жаль, до нашого часу не збереглись імена засновників та перших очільників класу труби Львівської консерваторії. З архівних джерел відомо, що у сорокові роки ХХ століття клас труби Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка вів соліст оркестру Львівського оперного театру **Андрій Васильович Жубр**.

Андрій Васильович Жубр

Андрія Васильовича Жубра по праву називають фундатором львівської виконавської школи гри на трубі. Народився він в Києві, з 1947 року очолював клас труби на кафедрі духових та ударних інструментів Львівської консерваторії (нині Львівська національна музична академія імені М. Лисенка). Рівно 20 років Андрій Васильович віддав педагогічній роботі у консерваторії і виховав багато талановитих послідовників, серед яких В. Швець, В. Царук, Д. Фенюк.

Паралельно з викладацькою роботою А. В. Жубр активно займався виконавською діяльністю, адже був блискучим виконавцем. З архівних джерел відомо, що в 50-60-х роках він працював солістом оркестру Львівського державного академічного театру опери та балету імені С. Крушельницької.

Поряд з викладацькою та виконавською діяльністю, А. В. Жубр активно займався науково-методичною роботою: він є автором низки методичних робіт, а також першого в Україні видання учбово-педагогічного репертуару для учнів та студентів музичних училищ та консерваторій - збірки "Етюди для труби", яке вийшло у світ у видавництві "Музична Україна" у 1966 р., а друге доповнене видання у 1981 р.

У зв'язку з сімейними обставинами, у 1970 р. А. В. Жубр виїхав у Чернівці, де до 1974 р. працював завідувачем відділу духових та ударних інструментів і керівником духового оркестру Чернівецького обласного фахового коледжу мистецтв імені С. Воробкевича.

Достеменно відомо, що після А. Жубра, на посаді його замінив учень, талановитий педагог та виконавець, який поєднував педагогічну діяльність з виконавською (соліст оркестру Львівського театру опери та балету) В. Швець.

Владислав Олександрович Швець

(1926-2007)

Біографія видатного музиканта та педагога надзвичайно цікава та насичена подіями.

Народився Владислав Олександрович Швець 2 жовтня 1926 р. у м. Артемівськ, в 30-х роках разом з батьками він переїхав до Запоріжжя, де пережив важкі роки окупації. Наприкінці війни, юнак вступив до лав Радянської Армії та приймав участь у боях, був поранений.

Після закінчення війни В. Швець залишився служити військовим музикантом, вступив та заочно закінчив Львівський культосвітній технікум (1956 р.).

Після закінчення технікуму, В. Швець демобілізувався з армії та вступив на навчання на кафедру духових та ударних інструментів Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (клас труби А. Жубра). Під час навчання у консерваторії, В. Швець разом зі своїм наставником працює в оркестрі Львівського театру опери та балету, де неодноразово виконує складні партії соло труби.

З 1960 р. В. Швець розпочинає педагогічну діяльність – працює викладачем, а згодом заступником директора Львівської спеціалізованої музичної школи-інтернату імені С. Крушельницької.

У 1963 р. В. Швець, не полишаючи викладацьку діяльність у Львівській середній спеціалізованій школі-десятирічці імені С. Крушельницької, знов прийшов на роботу в оркестр Львівського академічного театру опери та балету імені С. Крушельницької на посаду соліста, де йому поталанило працювати з відомими диригентами І. Заком, С. Турчаком, С. Арбітом.

У 1966 р. В. Швець переходить на роботу на кафедру духових та ударних інструментів Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка, паралельно він викладає у Львівській школі-десятирічці імені С. Крушельницької.

У 1985 р. В. Швець отримав вчене звання доцента, у 1998 р. – професора, довгий час працює на посаді декана оркестрового факультету Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка.

Весь цей час В. Швець поєднує викладацьку з виконавською діяльністю, адже не полишає роботу в оркестрі Львівського театру опери та балету. В цей же час В. Швець активно займається концертною роботою, виступає з сольними концертними програмами на сцені консерваторії, приймає участь у телевізійних та радіо-програмах. В репертуар В. Швеця входять твори П. Хіндеміта, О. Гедіке, С. Василенка та багато ін.

Владислав Олександрович надзвичайно талановитий педагог, який вирізняється високим професіоналізмом, вимогливістю, великою повагою до своїх учнів. За довгі роки педагогічної діяльності В. Швець виховав цілу плеяду знаних не тільки в Україні, а й далеко за її межами виконавців та педагогів - лауреатів Міжнародних і Всеукраїнських конкурсів, заслужених артистів України, викладачів та диригентів, керівників різноманітних мистецьких ансамблів та оркестрів. Серед учнів В. Швеця слід назвати заслужених артистів України В. Давиденка, В. Кшижевського, Р. Наконечного, В. Копотя, кандидата мистецтвознавства, професора Львівської академії сухопутних військ, автора багаточисельних методичних збірників І. Гишку та багато інших.

Владислав Олександрович Швець був засновником та в подальшому почесним членом Всеукраїнської Гільдії трубачів-професіоналів, у роботі якої він приймав активну участь, неодноразовим головою та членом журі різноманітних виконавських конкурсів.

Необхідно зазначити, що поряд з виконавською, педагогічною та громадською діяльністю, В. Швець активно займався й науково-методичною роботою: виступав з доповідями на науково-практичних конференціях, педагогічних читаннях, приймав участь у круглих столах, майстер-класах.

В. Швець – автор низки методичних праць: у 1985 р. вийшла у світ надзвичайно цікава методична робота "Система елементарних самостійних занять студента-трубача", в якій автор презентував власну оригінальну методику щоденної роботи трубача, направлену на оволодіння легкості звуковидобування, "співучістю звуку". В цій методичній роботі автор велику увагу приділив розігруванню, підготовці губного апарату, виконанню "витриманих" звуків, роботі над гамами та етюдами тощо.

У 1987 р. вийшла науково - методична робота В. Швеця "Некоторые вопросы работы исполнителя над материалами концерта для трубы с оркестром С. Василенко", в якій автор надає методичні поради роботи над твором.

Не стало Владислава Олександровича Швеця у 2007 р.

На межі тисячоліть клас труби Львівської консерваторії очолювали **І. С. Гишка, П. В. Вакалюк**, згодом на цій посаді їх замінив заслужений артист України, випускник того ж навчального закладу (клас В. Швеця) **Р. Наконечний**, який разом з **О. І. Вар'янко** і нині працює на кафедрі духових та ударних інструментів Львівської музичної академії імені М. Лисенка.

Петро Васильович Вакалюк

(1962 р. н.)

У 2009 р. захистив кандидатське дисертаційне дослідження на тему: "Труба в симфонічній діяльності С. Людкевича та Б. Лятошинського". В цій науковій роботі аналізується композиторська спадщина видатних українських композиторів з огляду на використання в їх творах художньо-образних можливостей труби, надається порівняльна характеристика використання тембральних та звукових можливостей труби означеними композиторами, прослідковується еволюція використання цього інструменту в симфонічній спадщині С. Людкевича та Б. Лятошинського.

Роман Михайлович Наконечний

(1949 р. н.)

Уродженець Тернопільщини, Роман Михайлович Наконечний народився 9 вересня 1949 р. у селі Дарахів, Теремовлянського району. З дитинства він був залучений до музики, адже грі на трубі його навчав батько, Михайло

Омелянович. З раннього дитинства Р. Наконечний був учасником сільського духового оркестру, яким керував Б.М. Кравчук, який став першим викладачем по класу труби для Р. Наконечного.

У 1966 р. юнак вступив до Тернопільського музичного училища, де клас труби в нього вів видатний виконавець, педагог, на честь якого започаткований Міжнародний конкурс виконавців на трубі, Мирон Старовецький. В роки навчання в музичному училищі, Р. Наконечний працює артистом оркестру Тернопільського музично-драматичного театру імені Т. Г. Шевченка.

У 1972 р. Р. Наконечний з успіхом закінчив музичне училище та в тому ж році вступив до Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (клас труби В. О. Швець). Вже з перших років навчання Р. Наконечний працює солістом оркестру Львівського академічного театру опери та балету імені С. Крушельницької, згодом стає концертмейстером групи труб, виконує складні та відповідальні партії першої труби, з колективом ушлявленого театру гастролює по Україні та за її межами, активно бере участь у різноманітних концертах, звітах. За багаторічну творчу працю в названому колективі, у 1989 р. Роман Михайлович Наконечний отримав почесне звання – заслужений артист України.

Паралельно з виконавською, Р. М. Наконечний займається педагогічною роботою – з 1990 р. він очолює клас труби Львівської державної консерваторії (нині Львівська державна музичної академії) імені М. Лисенка, з 2000 р. – очолює клас труби Львівського музичного училища імені С. П. Людкевича та Львівської середньої спеціальної школи - інтернату імені С. Крушельницької (нині Львівський державний музичний ліцей імені Соломії Крушельницької).

У 2002 р. Р. М. Наконечний отримав вчене звання доцента. За роки педагогічної діяльності виховав цілу плеяду талановитих учнів та послідовників,

серед яких лауреати та дипломанти міжнародних та всеукраїнських конкурсів та фестивалів.

Роман Михайлович Наконечний активно займається науково-методичною роботою, є постійним учасником різноманітних конференцій, автором низки методичних робіт, серед яких "Дихання-постановка-опора при грі на трубі", яка була опублікована у 2002 р. В цій роботі автор ґрунтовно досліджує питання звуковидобування на трубі, розглядає виконавський апарат трубача в якості єдності основних його елементів – амбушуру та дихання, надає цілий комплекс методичних порад з питань роботи над технікою дихання, роботи діафрагми та енергійного видиху виконавця на трубі.

Роман Михайлович Наконечний є автором перших в Україні збірок "Оркестрових труднощів трубача з опер та балетів українських композиторів", в яких представлені самі яскраві фрагменти сольних та оркестрових партій першої труби з опер та балетів українських композиторів "Тарас Бульба" та "Наталка-Полтавка" М. Лисенка, "Запорожець за Дунаєм" С. Гулака-Артемовського, "Золотий обруч" Б. Лятошинського, "Лісова пісня" М. Скорульського, "Моїсей" М. Скорика та ін.

Нині, разом з Р. М. Наконечним, на кафедрі духових та ударних інструментів Львівської державної музичної академії імені М. Лисенка клас труби веде талановитий виконавець та педагог О. І. Вар'яно.

Олег Іванович Вар'яно

(1978 р. н.)

У 2009 р. О. І. Вар'яно підготував та успішно захистив кандидатську дисертацію на тему "Європейська соната для труби: історія, теорія, виконавство". Ця наукова робота присвячена ґрунтовному вивченню питань становлення та розвитку жанру сонати для труби в еволюційній проекції.

На основі солідної джерельної бази, в роботі аналізується досить вагомий історичний період: початок XVII – перша половина XX століття, який автор умовно розділяє на два періоди, з огляду на стан розвитку жанру сонати для труби.

Перший період автор досліджує з точки зору історичних передумов виникнення та розвитку жанру сонати для труби, аналізує існуючі в той період твори сонатно-ансамблевого жанру німецьких, італійських, австрійських композиторів, розглядає еволюцію духового інструментарію, що мало суттєвий вплив на розвиток жанру сонати для труби.

Другий період присвячений аналізу та розгляду жанру сонати досить вагомого історичного періоду, автор доводить, що жанр сонати для труби охоплює різноманітні елементи стилів неокласицизму, імпресіонізму, неоромантизму, конструктивізму.

Національна Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Національна Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного - це один з провідних навчальних закладів в системі військової освіти в Україні, основним завданням якого є підготовка офіцерського складу сухопутних військ.

Цей славетний навчальний заклад має багату та цікаву історію, яка почалась з імператорської королівської школи кадетів, заснованої у Львові ще наприкінці 80-х років XIX ст.

Після розпаду Австро-Угорщини, в приміщенні школи розташовувався перший Польський кадетський корпус, який був розформований Радянською владою після приєднання західноукраїнських земель до української радянської соціалістичної республіки.

Пізніше у приміщенні сучасної Академії розміщувалось піхотне училище, у роки війни – штаб танкової дивізії, військовий госпіталь, військово-політичне училище (з 1947 р.), яке згодом стало Вищим військово-політичним училищем.

З історичним відліком Незалежності України розпочинається нова сторінка історії цього славетного навчального закладу, який з 1992 р. функціонує як Львівський військовий інститут, а з 2005 р. – як Львівський інститут сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, а з 2009 р. - Львівська Національна Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Ігор Семенович Гишка

(1948 р. н.)

Уродженець Івано-Франківщини, Ігор Семенович Гишка народився 8 жовтня 1948 р. у м. Городенка у сім'ї робітників.

У 1963 р. вступив до Івано-Франківського музичного училища (клас труби), яке закінчив у 1969 р.

Після закінчення навчання у музичному училищі був призваний на строкову службу, яку проходив у оркестрі Штабу Прикарпатського військового округу.

Після демобілізації у 1969 р. І. С. Гишка вступив на кафедру духових та ударних інструментів Львівської державної консерваторії (клас В.О. Швеця), яку з успіхом закінчив у 1974 р. Вже під час навчання у консерваторії Ігор Семенович працює артистом оркестру Львівського театру опери та балету (1972-1974 рр.).

З 1973 по 1977 рр. Ігор Семенович працює на посаді соліста оркестру Ансамблю центральної групи військ у Чехословаччині.

Довгі роки І. С. Гишка пропрацював концертмейстером групи труб симфонічного оркестру Львівської філармонії (1977 – 1992 рр.).

Поряд з виконавською, І. Гишка все життя активно займається педагогічною діяльністю, яку розпочав у 1977 р. з посади викладача по класу

труби на відділі духових та ударних інструментів Львівської дитячої музичної школи №2, в якій пропрацював до 2001 р.

З 1990 по 2001 р. – працює викладачем класу труби на відділі музичного мистецтва естради Львівського державного музичного училища імені С. П. Людкевича.

З 1993 р. і до нині І. С. Гишка очолює клас труби на кафедрі музичного мистецтва Національної Академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного. Захистивши кандидатську дисертацію, отримав науковий ступінь кандидата мистецтвознавства (2005 р.), диплом доктора філософії музичного мистецтва (2005 р.), вчене звання доцента (2007 р.).

З 2006 р. по 2008 рр. - працює за сумісництвом доцентом кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М. Лисенка.

Поряд з педагогічною та виконавською, І. С. Гишка активно займається громадською, науково- методичною роботою: член Національної всеукраїнської музичної спілки, член Гільдії трубачів-професіоналів України, приймає участь у методичних семінарах, майстер-класах, є членом журі різноманітних виконавських конкурсів та фестивалів.

І. С. Гишка є яскравим науковцем, у доробку якого три монографії, три навчальні посібники, понад вісімдесяти науково-методичних, історичних, мистецтвознавчих та психолого-педагогічних статей.

Ігор Семенович є автором низки методичних досліджень, серед яких надзвичайно цікавою, на наш погляд, є робота "Методико-виконавський аналіз концерту для труби О. Ф. Гедіке".

І. С. Гишка є автором перших в Україні науково-методичних досліджень, присвячених проблемам формування та удосконалення амбушуру трубача. Так, в його монографії " Формування амбушура трубача (традиції та базінг)", яка була опублікована у 2002 р., надається ґрунтовний аналіз зарубіжних та вітчизняних

методичних робіт з питань удосконалення виконавського апарату трубача, репрезентується оригінальна власна методика розвитку звуковидобування.

У другій монографії, яка була опублікована у 2006 р. "Методика формування та вдосконалення звукотворчих компонентів виконавського апарату трубача" піднімаються питання впливу анатомічних та фізіологічних складових виконавського звукоутворюючого апарату трубача, пропонуються традиційні та новаторські методи їх розвитку та удосконалення.

У 2010 р. І. С. Гишка підготував та опублікував свою третю монографію, яка першою в Україні була переведена на англійську мову "Звукоутворення як важлива складова технічної досконалості трубача ". В цьому науковому дослідженні автором надається ґрунтовний аналіз історичних, теоретико-методичних та педагогічних аспектів постановки виконавського апарату трубача.

У 2021 р. вийшов у світ навчальний посібник "Ергономіка виконавського апарату сучасного трубача", в якому презентується інноваційна авторська методика постановки виконавського апарату трубача.

Михайло Іванович Хованець

Військовий диригент, підполковник, викладач диригування та військово-оркестрової служби військово-диригентської кафедри Національної академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного.

Закінчив Бурштинську дитячу музичну школу по класу труби Петра Остаповича Бачинського.

Навчався на відділі духових та ударних інструментів Самбірського училища культури, яке закінчив у 1975 р. (клас труби), факультету військових диригентів при Московській державній консерваторії імені П. І. Чайковського, який з успіхом закінчив у 1986 р.

Михайло Іванович Хованець активно займається науково-методичною роботою, він є автором низки цікавих навчально-методичних посібників, серед яких *"Плац-концерт військового оркестру"*, який написаний та виданий у 2014 р. у співавторстві з О. П. Горманом та адресований військовим диригентам та викладачам військових кафедр. Цей посібник автори присвятили питанням організації, підготовці та проведенню марш-парадів духових оркестрів, складання сценаріїв та план-концерту різноманітних творчих виступів духових оркестрів.

У тому ж 2014 р. М. І. Хованець опублікував навчально-методичний посібник *„Служба військового диригента в строю”*, в якому надаються методичні поради військовим диригентам щодо вивчення службово-стройового репертуару з оркестрантами, організації роботи диригента тощо.

У 2016 р. М. І. Хованець підготував до друку навчально-методичний посібник *"Спеціально-стройова підготовка"*, у 2017 р. - *"Керування військовим оркестром за допомогою тамбурштока"*, у 2019 р. - навчально-методичний посібник, адресований військовим диригентам *"Дії посадових осіб військово-музичного підрозділу під час забезпечення урочистих заходів"*.

У творчому доробку М. І. Хованця музичні твори для духового оркестру, серед яких слід назвати *„Урочистий марш для зустрічей”*, *стройовий марш „Пан сотник”*, *марш-пісню „Марш війська України”* на слова Д. Павличка, *„Марш Лазаронів”* на тему пісні українців-жовнірів, *марш „Січ в поході”* на музику Д. Січинського, *марш „Сагайдачний”* на музику Д. Січинського, *марш „Стрілецький похід”* на музику М. Гайворонського. В творчому доробку М. Хованця дві музичні композиції *плац-концерту для духового оркестру „Свято в Карпатах”* та *„Тільки у Львові”*, чимало інструментовок та аранжувань для духового та естрадного оркестрів [64].

У оркестрі Львівського театру опери та балету працювали чудові виконавці на трубі – А. Жубр, В. Швець, А. Поплавський, Д. Фенюк, І. Гишка, Р. Наконечний, А. Наконечний. Нині в оркестрі театру працюють концертмейстер групи труб Іван Вар'янко, який за сумісництвом працює на відділі духових та ударних інструментів Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької та Василь Надюк.

У державному симфонічному оркестрі Львівської державної філармонії працює концертмейстером групи труб Попович Михайло Михайлович.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Аналізуючи матеріали другого розділу магістерського дослідження, можемо зробити наступні висновки.

На основі історичних, мистецтвознавчих літературних джерел, у другому розділі наукової роботи прослідковуються історичні передумови виникнення та еволюційний шлях розвитку виконавської школи гри на трубі у Львові.

У роботі доводиться, що музична культура цього краю надзвичайно багатогранна та складна, адже сконцентрувала в собі національні, побутові, родинні традиції та риси тих народів, що здавна населяли ці землі.

У другому розділі наукового дослідження простежується шлях становлення духового виконавства у Львові від аматорського музикування до відкриття професійних навчальних закладів, надається ґрунтовний аналіз діяльності музичних товариств Львова та доводиться їх позитивний вплив на розвиток духового ансамблево-оркестрового та сольного виконавства.

У роботі надається ґрунтовний аналіз діяльності закладів мистецького спрямування Львова з огляду на функціонування в них виконавських класів гри на трубі.

Нами проаналізовано діяльність класу труби у початкових закладах освіти Львова, до яких відносяться державні та приватні дитячі музичні школи, школи мистецтв, альтернативні музичні школи, школи-студії.

У другому розділі магістерської наукової роботи прослідковується історичний шлях виникнення та розвитку школи гри на трубі у вищих закладах освіти Львова II-IV рівнів акредитації: Львівський музичний фаховий коледж культури і мистецтв, Львівський музичний фаховий ліцей імені С. П. Людкевича,

Львівська державна музична академія імені М. Лисенка, Національна Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного.

У роботі надаються творчі портрети фундаторів та очільників виконавських шкіл гри на трубі означених освітніх закладів Львова, аналізується їх педагогічна, виконавська, науково-методична та громадська діяльність.

Нами з'ясовано, що професійне виконавство на трубі у Львові науковці справедливо пов'язують з виникненням ще у XVI столітті різноманітних товариств та братств. Перші трубачі, які згадуються в літописах цього періоду були члени Львівського музичного братства Яків Боярин та Іштван.

Першим викладачем класу труби Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату імені С. Крушельницької (нині Львівський державний музичний ліцей імені Соломії Крушельницької) був Яків Іцкович Портной, який працював у школі до початку II Світової війни, згодом клас труби вели П. Кирейчук, А. Жубр, М. Відейко, В. Швець. Нині клас труби Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької очолюють Р. Наконечний та І. Варянка, які працюють за сумісництвом.

Клас труби у Львівському училищі культури (нині Львівський музичний фаховий коледж культури і мистецтв) в різні роки очолювали талановиті виконавці та педагоги, серед яких А. Ю. Поплавський, Д. Д. Фенюк, І. С. Василів.

Клас труби Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (нині Львівська державна музична академія імені М. Лисенка) очолювали А. Жубр, В. Швець, І. Гишка, П. Вакалюк, згодом на цій посаді їх замінив заслужений артист України, випускник того ж навчального закладу Р. Наконечний, який разом з О. І. Вар'янко і нині працює на кафедрі духових та ударних інструментів.

Один з провідних навчальних закладів в системі військової освіти в Україні, основним завданням якого є підготовка офіцерського складу сухопутних військ, Львівська Національна Академія сухопутних військ імені гетьмана П.

Сагайдачного також мають клас труби, який очолює талановитий виконавець, педагог, яскравий науковець І. С. Гишка.

У Львівській Національній академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного також працює трубач, військовий диригент, композитор, підполковник у відставці, викладач диригування та військово-оркестрової служби військово-диригентської кафедри М. І. Хованець.

У магістерському дослідженні нами доводиться незаперечний позитивний вплив діяльності визначених постатей на розвиток виконавської школи гри на трубі не тільки Західної, а й всієї України.

ВИСНОВКИ

Стрімкі та незворотні зміни в соціумі, світова економіко-культурна та політична інтеграція, динаміка інформаційного простору зумовлює необхідність реформування сучасної вітчизняної освіти. Саме тому змінюються пріоритети освіти в цілому та мистецької освіти зокрема як вагової та невід'ємної її складової.

Дедалі більшого значення набуває відновлення та збереження національної культури, вивчення шляхів становлення та розвитку, аналіз досвіду видатних діячів культури та мистецтва минулого та сьогодення.

На основі ґрунтовного аналізу історичної, науково-педагогічної, культурологічної та мистецтвознавчої літератури у першому розділі наукової роботи надається ретроспективний аналіз процесу становлення професійного виконавства на духових інструментах в Україні. Нами з'ясовано, що духові та ударні інструменти є одними з самих древніх артефактів на землі, свідченням чому є багаточисельні археологічні знахідки.

У першому розділі магістерського дослідження аналізується еволюція духового виконавства в Україні, виникнення перших професійних об'єднань музикантів-духовиків та їх вплив на розвиток вітчизняного професійного виконавства на духових інструментах.

У науковій роботі надається характеристика виконавських шкіл гри на трубі в Україні, які різняться своїми традиціями та характерними особливостями.

Нами з'ясовано, що на розвиток Київської школи гри на трубі суттєво вплинули, з одного боку історичні традиції духового виконавства в Україні, а з іншого – традиції німецької та російської виконавських шкіл. Фундаторами Київської школи гри на трубі стали В. Яблонський, його учні та послідовники С. Попов, Н. Полонський, М. Карашевський, М. Бердієв, І. Кобець продовжили його справу.

Яскравими представниками Одеської школи гри на трубі є М. Адамов, М. Табаков, Л. Могилевський, Г. Орвід, Г. Леонов, Р. Свірський, В. Луб та ін.

Історія розвитку виконавської школи гри на трубі Харкова зберегла імена видатних виконавців та педагогів, серед яких В. Катанський, Ф. Антонов, Ф. Пархомов, Ф. Жогов, О. Бевз, Ю. Тарарак та ін.

У науковому дослідженні аналізується шлях становлення Рівненської школи гри на трубі, яка тісно пов'язана з діяльністю відомих виконавців та педагогів – Ю. Бокій, В. Прибора, А. Кібита, Г. Козійчук, О. Садовий, С. Цюлюпа, О. Сіончук, М. Гамбель та ін.

На основі історичних, мистецтвознавчих літературних джерел, у другому розділі наукової роботи прослідковуються історичні передумови виникнення та еволюційний шлях розвитку виконавської школи гри на трубі у Львові.

У роботі доводиться, що музична культура цього краю надзвичайно багатогранна та складна, адже сконцентрувала в собі національні, побутові, родинні традиції та риси тих народів, що здавна населяли ці землі.

У другому розділі наукового дослідження простежується шлях становлення духового виконавства у Львові від аматорського музикування до відкриття професійних навчальних закладів, надається ґрунтовний аналіз діяльності музичних товариств Львова та доводиться їх позитивний вплив на розвиток духового ансамблево-оркестрового та сольного виконавства.

У роботі надається ґрунтовний аналіз діяльності закладів мистецького спрямування Львова з огляду на функціонування в них виконавських класів гри на трубі.

Нами проаналізовано діяльність класу труби у початкових закладах освіти Львова, до яких відносяться державні та приватні дитячі музичні школи, школи мистецтв, альтернативні музичні школи, школи-студії.

У другому розділі магістерської наукової роботи прослідковується історичний шлях виникнення та розвитку школи гри на трубі у вищих закладах

освіти Львова II-IV рівнів акредитації: Львівський музичний фаховий коледж культури і мистецтв, Львівський музичний фаховий ліцей імені С. П. Людкевича, Львівська державна музична академія імені М. Лисенка, Національна Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного.

У роботі надаються творчі портрети фундаторів та очільників виконавських шкіл гри на трубі означених освітніх закладів Львова, аналізується їх педагогічна, виконавська, науково-методична та громадська діяльність.

Нами з'ясовано, що професійне виконавство на трубі у Львові науковці справедливо пов'язують з виникненням ще у XVI столітті різноманітних товариств та братств. Перші трубачі, які згадуються в літописах цього періоду були члени Львівського музичного братства Яків Боярин та Іштван.

Першим викладачем класу труби Львівської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату імені С. Крушельницької (нині Львівський державний музичний ліцей імені Соломії Крушельницької) був Яків Іцкович Портной, який працював у школі до початку II Світової війни, згодом клас труби вели П. Кирейчук, А. Жубр, М. Відейко, В. Швець. Нині клас труби Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької очолюють Р. Наконечний та І. Варянка, які працюють за сумісництвом.

Клас труби у Львівському училищі культури (нині Львівський музичний фаховий коледж культури і мистецтв) в різні роки очолювали талановиті виконавці та педагоги, серед яких А. Ю. Поплавський, Д. Д. Фенюк, І. С. Василів.

Клас труби Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка (нині Львівська державна музична академія імені М. Лисенка) очолювали А. Жубр, В. Швець, І. Гишка, П. Вакалюк, згодом на цій посаді їх замінив заслужений артист України, випускник того ж навчального закладу Р. Наконечний, який разом з О. І. Вар'янко і нині працює на кафедрі духових та ударних інструментів.

Один з провідних навчальних закладів в системі військової освіти в Україні, основним завданням якого є підготовка офіцерського складу сухопутних військ, Львівська Національна Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного також мають клас труби, який очолює талановитий виконавець, педагог, яскравий науковець І. С. Гишка.

У Львівській Національній академії сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного також працює трубач, військовий диригент, композитор, підполковник у відставці, викладач диригування та військово-оркестрової служби військово-диригентської кафедри М. І. Хованець.

У магістерському дослідженні нами доводиться незаперечний позитивний вплив діяльності визначених постатей на розвиток виконавської школи гри на трубі не тільки Західної, а й всієї України.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблематики, тому подальші наші наукові розвідки плануємо присвятити розгляду питань функціонування класів труби у інших навчальних закладах мистецького спрямування.

Використана література

1. Апатський В. М. Історія духового музично-виконавського мистецтва. Київ : ТОВ «Задруга», 2010. – 248 с
2. Апатський В.М. Актуальні проблеми духового музично-виконавського мистецтва: Навчальний посібник. Київ : ТОВ «Задруга», 2013. – 588 с.
3. Апатський В.М Історія духового музично-виконавського мистецтва.. Книга 2. . – Київ: ТОВ «Задруга», 2012. – 408 с.
4. Апатський В. М. Основи теорії та методики музично-виконавського мистецтва: навчальний посібник. Київ, НМАУ імені. П. І. Чайковського, 2006. – 432 с.
5. Барвінський В. Огляд історії української музики. Історія української культури. –К., 1993. – 762 с.
6. Бережницький О. Наші музики: Артистичний вісник. – Л., 1905. – Зош. ІХ і Х. – 152 с.
7. Білецький Л. Ю. Федькович. Самостійна думка. – Чернівці, 1994. – 32 с.
8. Білик Б. Енополітична історія України (1860–1900 рр.) : Монографія. – К. : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2002. – 245 с.
9. Біликовський І. Порфирій Бажанський. Альманах музичний. – Л., 1904. – 93 с.
10. Богданов В. Історія музичного мистецтва України від найдавніших часів до поч. ХХ ст. : моногр. – Х. : Основа, 2007. – 395 с.
11. Богданов В. О. Кріпосні капели і оркестри в Україні (на прикладі Подільської й Чернігівської губерній). Вісник ХДАДМ. – Х., 2008. – № 14. – С. 14–20.
12. Богданов В.О. Історія духового музичного мистецтва України :

моногр. – Х. : Основа, 2000. – 336 с.

13. Богданов В.О. Концертна практика сольно-ансамблевого і оркестрового виконавства на духових інструментах в Україні у другій половині XVIII – першій половині XIX ст. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. вузів худож.-буд. профілю України і Росії. – Х., 2006. – Вип. 4, 5, 6. – С. 95–99.

14. Богданов В.О. Предыстория духового музикального искусства Украины. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура. – Харків, 2007. – № 1, 2. – С. 11–20.

15. Богданов В.О., Богданова Л.Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку XXст.: В 2-х томах.- Т.1.-Х.: ФО-П Сілічева С.О., 2013.- 384 с.

16. Василів І. Відділ духових та ударних інструментів Львівського коледжу культури і мистецтв в музичній культурі України, Збірник наукових праць «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №14/Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2022. - 131 с.

17. Вовк Р.А. Портрети корифеїв. Науково-популярне видання / Р.А.Вовк. – К.: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2013.-225 с.

18. Гербільський Г. Ю. Розвиток прогресивних ідей в Галичині у першій половині XIX ст. (до 1848 р.) / Г. Ю. Гербільський — Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1964. — 251 с.

19. Загайкевич М. Чесько-українські музичні зв'язки як фактор становлення української національної композиторської школи / М.Загайкевич // Матеріали до українського мистецтвознавства. – К., 2003. – Вип. 2. – С.107–111.

20. Збірник наукових матеріалів VI-ї Міжнародної науково – практичної конференції «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в

контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №6 /Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2014.-156 с. ISBN 978-966-416-336-8

21. Збірник наукових матеріалів V-ї Міжнародної науково – практичної конференції «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №5 /Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2013.-160 с.

22. Збірник наукових праць «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №7 /Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2015.-200 с. ISBN 978-966-416-374-0

23. Карлова В. Формування національної самосвідомості українського народу в період національно-культурного відродження: Науковий вісник Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління. – Вип. №6, 2010.

24. Карп'як А. Я. Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста. Монографія – Львів: Наукове товариство імені Т. Шевченка, 2013. – 378 с.

25. Колодуб Л. Деякі думки щодо сучасного стану музики духової: Україна музична. – 1998. – С. 19–20.

26. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії: нарис суспільно політичного руху (XIX ст. — 1939 р.). - Івано-Франківськ, 1993 — 200 с.

27. Куций Іван Українська науково-історична думка Галичини (1830-1894 рр.): рецепція національної історії. - Тернопіль: Джура, 2006 — 219 с.

28. Круль П. Ф. Історичні критерії національного духового інструментального мистецтва в Україні XVIII ст. Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Музичне виконавство. –К., 2000. – Вип. 8 – С. 154–163.

29. Круль П. Ф. Національне духове інструментальне мистецтво українського народу: Малодосліджені сторінки історії: Нац. муз. акад. України

ім. П. І. Чайковського ; [відп. ред. Ляшенко І. Ф.]. – К., 2000. – 324 с.

30. Круль П. Ф. Духовий інструментарій в історії музичної культури України : підручник для вищих музичних закладів IV рівня акредитації.– Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2013.-2019 с. ISBN 978-640-353-0

31. Круль П.Ф. Питання походження національного духового інструментарію в контексті музичної україністики. - Національна музична акад. України ім. П.І. Чайковського. Науковий вісник. – К., 2000. – Вип. 14. – С. 88–97.

32. Круль П.Ф. Розвиток національного духового інструментального мистецтва кінця XVIII – початку XIX століть. Історія в школі. – К. : Вид-во «Етносфера», 2000. – № 1. – С. 37–40.

33. Литвин В. М. Історія України: підручник, ред. В. А. Смолій. – Київ: Наукова думка, 2006. – 728 с.

34. Мазепа Л. Шлях до музичної академії у Львові / Лешек Мазепа // Наукове видання у двох томах. – Л. Сполом, 2003. – Ч. 1. 287 с.

35. Мазепа Л. Шлях до музичної академії у Львові / Лешек Мазепа // Наукове видання у двох томах. – Л. Сполом, 2003. – Ч. 2 199с.

36. Муха А. І. Композитори України та української діаспори : довідник – К. : Музична Україна, 2004. – 351 с. – ISBN 966-00-0149-5.

37. Попович М. Нарис історії культури України. – К. : Артєк, 1999. – 532

38. Посвалюк В.Т., Посвалюк К.В. Історія кафедри духових і ударних інструментів НМАУ ім.П.І.Чайковського у фотографіях. – К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010.- 224 с.

39. Рудчук Ю. Духова музика України XVIII-XIX століттях : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» – К., 2001. – 28 с.

40. Рудчук Ю. А. Духова музика в Україні (XVIII-XIX ст.).– К., 2006. – 228 с. – ISBN 5-12-004237-6.

41. Сарбей В. Г. Національне відродження України [Текст]. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.
42. Семочко О. Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах в історії музичного мистецтва України: дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр», - Рівне, 2022. – 63 с.
43. Сверлюк Я. В. З історії розвитку духової музики на Волинському Поліссі. Поліссезнавство: наукові фольклорно-етнологічні та мистецтвознавчі студії. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – С. 96–100.
44. Сухий, Олексій. Галичина: між Сходом і Заходом: нариси історії ХІХ — початку ХХ ст. - 2-е вид. — Львів, 1999 — 226 с.
45. Сторінки історії Львівської Національної музичної академії імені М.В. Лисенка. Науково-популярне видання .- Львів: Сполом, 2008. -209 с.
46. Терлецький М.М. Історія розвитку духового оркестру: навчальний посібник. - Рівне, 2006.-156
47. Черепанин М. Музична культура Галичини. – Київ : Вежа, 1997. – 328 с. 10.
48. Церковник С. І. Історико-правові засади становлення та функціонування українських наукових, громадських та культурно-освітніх інституцій Східної Галичини у 1848–1939 рр.: монографія. - Львів : «Галицька видавнича спілка», 2020. - 148 с.
49. Цюлюпа С.Д. Дмитро Фенюк в історії духового інструментально-оркестрового виконавства та педагогіки у Львові. Збірник наукових праць «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №7 /Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2015.-198 с.
50. Філіпчук Н.О. Розвиток особистісних якостей майбутніх музикантів-педагогів у вищих навчальних закладах Західної України (перша половина ХХ століття) . – Чернівці: Зелена Буковина, 2011, 186 с.

51. Цюлюпа С.Д. Історія кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету: минуле і сучасне. Навчальний посібник.-Рівне: видавець О.Зень, 2012.-240с. ISBN 978-617-601-038-8.
52. Цюлюпа С. Д. Духові оркестри України на межі ХХ-ХХІ ст. Збірник наукових праць «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя». Випуск №3 /Упорядник С.Д. Цюлюпа. – Рівне: Волинські обереги, 2008.-147 с.
53. Шамаєва К.І. Музична освіта в Україні у першій половині ХІХ ст.: навч. пос.- Київ, 1996.-112с.
54. Щербаківський Духові оркестри, хори і капели на Україні.- Київ: Музика, 1924.-ч 10.-с.206-213.
55. Юцевич Є. Музичні інструменти. - К.: Держ.видавн.образотворчого мист. і муз.літ. 1998.-218с.
56. Яремко Б. Бойківська сопілкова музика. - Львів, 1998. – 126с.
57. Ярошенко І. Мистецький колектив і національне відродження. Гуманістичний вісник. Львівське міжобласне гуманітарне товариство. – Львів, 1999. – Ч. 1–2. – 84 с.
58. Ярошенко І. Мистецтвом встелені шляхи. – Чернівці : Прут, 2004. – 220 с.
59. Ярошенко І. В. Музичне краєзнавство Західної України ХІХ–ХХ століть: професійно-хорове мистецтво Буковини : Навч. посіб. – К. : Видавництво «Білий Тигр», 2015. – 220 с.
60. Яценік В.В. Науково-методична та творча діяльність трубачів-професіоналів в контексті національної культури України: дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр», Рівне: РДГУ, 2022

ДОДАТКИ

Додаток А

Френк Лондон 2016

Пітер Сайлентін 2016

Сергій Накаряков

Отто Заутер

Майстер-класи за участі Олега Концевича